

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Parents for All

KA2 Inovacijų ir suaugusiųjų švietimo strateginė partnerystė

Mokymo medžiaga tėvų tarpkultūrinių įgūdžių vystymui

1 skyrius: Pagrindiniai tarpkultūriniai įgūdžiai

Tėvams iš Lietuvos priimančiosios visuomenės

© Parents For All projekto partnerystė, 2019

<http://parents4all.eu>

Dokumento redagavimas ir grafinis tobulinimas:

Olympic Training and Consulting Ltd

Soros International House

Dokumento kūrimas:

Soros International House

University of Huelva

Kontaktai:

Olympic Training and Consulting Ltd (projekto koordinatorius),

www.olympiakokek.gr

Šis dokumentas pateikiamas Creative Commons Priskyrimo - Nekomercinio naudojimo - Jokių išvestinių kūrinių 4.0 Tarptautinės Licencijos sąlygomis (CC BY-NC-ND 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.lt>

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

*Šis projektas finansuojamas remiant Europos Komisijai.
Šis leidinys atspindi tik autoriaus požiūrį, todėl
Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet koki jame
pateikiamos informacijos naudojimą.*

Turinys

ĮVADAS	1
SIMBOLIŲ PAAIŠKINIMAS	4
NUORODA Į IŠANKSTINIO VERTINIMO UŽDUOTIS	5
1 TEMA: SAVĖS IR KITŲ SUVOKIMAS	6
Asmens tapatybė ir savęs suvokimas	7
Socialinio konteksto galia	8
Savęs suvokimo komponentai	10
Savigarba	12
Užduotys apie asmeninę tapatybę ir socialinį priklausymą	14
Tapatybės ratas	15
Mano asmeninės tapatybės medis	16
Socialinis suvokimas	17
Stereotipai ir išankstiniai nusistatymai	20
Užduotys apie stereotipus	22
Kaip atsikratyti stereotipų ir išankstinių nusistatymų	24
Stereotipų atpažinimas	26
1 temos kartojimas	27
Siūlomos užduotys grupėse	28
Literatūros sąrašas	31
Ko išmokau?	32
2 TEMA: TOLERANCIJOS IR SUPRATINGUMO UGDYMAS	39
Tolerancija ir supratingumas daugiakultūre visuomenėse	40
Tarpkultūrinio supratingumo ugdymo privalumai	42
Pagalba vaikams ugdantis toleranciją ir supratingumą	44
Tarpkultūrinio supratingumo ugdymas	45
Dirbkite su vaikais: „PAUKŠČIAI“	46
2 temos kartojimas	47

Siūlomos užduotys grupėse	48
Literatūros sąrašas	52
Ko išmokau?	53
3 TEMA: TARPKULTŪRINIO BENDRAVIMO PRINCIPAI	56
Santykis tarp kalbos, kultūros ir komunikacijos	57
Pagrindinės verbalinės komunikacijos sąvokos	60
Pagrindinės neverbalinės komunikacijos sąvokos	62
Pamąstymai apie neverbalinės komunikacijos įtaką	65
Kultūrinių komunikacijos modelių charakteristikos	66
Užduotis pamąstyti	68
Pratimai kaip atpažinti skirtingus komunikacijos stilius	69
Siauro vs. plataus komunikacinio konteksto kultūros	70
Tinkamo bendravimo stiliaus pasirinkimas: atvejo analizė	73
Į santykių vs. į užduotį orientuotos kultūros	74
Tinkamo požiūrio pasirinkimas: atvejo analizė	76
Kultūriniai skirtumai neverbalinėje komunikacijoje	77
Kultūriniai skirtumai neverbalinėje komunikacijoje	80
Tarpkultūrinės komunikacijos principai	82
Paprasti efektyvaus tarpkultūrinio bendravimo metodai	85
Paprasti efektyvaus tarpkultūrinio bendravimo metodai	88
3 temos kartojimas	89
Siūlomos užduotys grupėse	90
Literatūros sąrašas	93
Ko išmokau?	95
NUORODA Į 2 SKYRIŲ	102
PRIEDAS	103
Vertinimo užduočių atsakymai	103
1 tema	103

2 tema	105
3 tema	106
Užduočių ženkliukų šaltiniai	110

Mokymo medžiaga tėvų tarpkultūrinių įgūdžių vystymui

IVADAS

Sveiki atvykę į *Parents4All* mokymo medžiagą!

Kaip tėvai jūs norite, kad jūsų vaikams gyvenime sektųsi. To nori visi tėvai, nepriklausomai nuo kilmės. Vis dėlto kartais galbūt susimąstote, kaip geriausiai būtų elgtis gyvenant Europos visuomenėse, kuriose kultūrinė įvairovė vis didėja. Ar jūsų vaikams pakenks vertybės, kultūros ir gyvenimo būdai, kurie nėra įprasti jūsų šeimoje? Ar įvairovė naudinga jūsų vaikams, ar gali kelti jiems grėsmę? Daugeliui tėvų šie klausimai kelia rūpestį.

Parents4All projekto partneriai tiki, kad vienintelis būdas padėti *jūsų* vaikams klestėti ir sėkmingai gyventi yra padėti *visiems* jūsų aplinkoje esantiems vaikams. Šioje mokymo medžiagoje paaiškinama, kaip tai įmanoma, t. y. kaip galite bendradarbiauti su kitais tėvais ir mokyklos darbuotojais, kad mokykloje atsirastų tarpkultūrinis supratimas, būtų kovojama su rasizmu ir išankstiniais nusistatymais, o jūs ir jūsų vaikai gautumėte iš viso to naudą. Ši mokymo medžiaga skirta didinti supratimą, įgalinti ir įkvėpti bei suteikti jums reikalingus įrankius.

Medžiaga suskirstyta į du skyrius. 1 skyrius *Pagrindiniai tarpkultūriniai įgūdžiai* padės tėvams geriau suvokti kultūrinės problemos, ugdyti toleranciją ir įgyti pagrindinių tarpkultūrinių bendravimo įgūdžių. 2 skyrius *Tėvų vaidmuo socialinėje įtrauktyje ir sanglaudoje* suteiks tėvams praktinės informacijos, kuri padės ugdyti teigiamą požiūrį į migrantų integraciją ir įvairovę, žiūrėti į tėvų dalyvavimą siekiant didinti socialinę

įtrauktį kaip į bendradarbiavimu paremtą ir abipusiškai naudingą procesą.

1 skyriaus 1 temoje *Savęs ir kitų suvokimas* paaiškinamos pagrindinės sąvokos, susijusios su asmenine tapatybe. Tėvai supras kultūros ir socialinio konteksto įtaką savęs ir kito suvokimui, išmoks atpažinti ir įveikti stereotipus. Čia pristatomos paprastos savimonės ugdymo priemonės, skirtos padėti tėvams apmąstyti savo vertybes, požiūrį ir elgesį.

2 temoje *Tolerancijos ir supratingumo ugdymas* aptariama tolerancijos ir supratingumo reikšmė bei svarba šiandieninėse daugiakultūrinėse visuomenėse. Tėvai mokysis analizuoti savo pačių toleranciją ir sąmoningai bei kryptingai ugdyti vaikų tarpkultūrinį supratingumą.

3 temoje *Tarpkultūrinio bendravimo principai* tėvai bus supažindinami su kultūros, kalbos ir komunikacijos sąveika. Jie sužinos apie įvairius tarpkultūrinės komunikacijos modelius ir pagrindines veiksmingo tarpkultūrinio bendravimo taisykles.

Kiekviena mokymo medžiagos tema prasideda pagrindinių aspektų pristatymu ir paaiškinimu, kuo ši tema svarbi. Mokymo turinys pateikiamas per įvairias veiklas, kurios motyvuoja mokinius, padeda jiems įgyti žinių ir suprasti, giliau apmąstyti tam tikrus klausimus, taikyti naujai įgytas žinias kasdieniame gyvenime ir bendrauti su įvairia aplinka. Mes labai skatiname jus atlikti pratimus, kurie reikalauja bendravimo su realiais žmonėmis, o ne tik pamąstymo. Tai padės geriau suprasti to, ko mokotės, svarbą ir naudą. Kiekvienos temos pabaigoje pateikiamas apibendrinimas ir įsivertinimui skirtos užduotys, kurios suteiks galimybę išbandyti tai, ko išmokote. Įsivertinimo užduočių atsakymai pateikiami leidinio gale.

Parents4All mokymo medžiaga skirta savarankiškam mokymuisi, todėl visos užduotys adresuotos besimokančiajam. Tačiau, atsižvelgiant į

daugelio tėvų norą aptarti šią medžiagą su kitais tėvais, kiekvienos temos pabaigoje pateikiamos užduotys, skirtos atlikti grupėse. Šios veiklos adresuotos mokymų vadovams.

Į mokymo medžiaga taip pat įeina vertinimo užduotys, kurios yra dalis *Parents4All* projekto partnerių parengto vertinimo priemonių rinkinio. 1 skyriaus pradžioje ir 2 skyriaus pabaigoje rasite nuorodas į įsivertinimo užduotis. Tam, kad šių priemonių nauda jums būtų kuo didesnė, siūlome jas atlikti mokymo medžiagoje nurodyta tvarka ir būdu.

Daug kartų susidursite su sąvoka *priimančiosios visuomenės tėvai* (PVT) ir *migrantų, pabėgėlių ar etninių ir kultūrinių mažumų tėvai* (MP / EKMT). PVT dažniausiai nurodo į vietinius tėvus, tačiau ši sąvoka taip pat gali apimti migrantų kilmės tėvus, kurie visiškai integravosi į priimančiąją visuomenę, nes čia gyvena jau daug metų arba yra antros ar trečios kartos migrantai. MP / EKMT nurodo į įvairios kilmės tėvus, kurie nėra gerai susipažinę su priimančiosios visuomenės kultūrinėmis normomis, kalba ir kasdieniu gyvenimu. Sąvokos *migrantai, pabėgėliai tėvai* (MPT), *EKM tėvai* arba *MP / EKMT* mokymo medžiagoje vartojamos pramaišiui, siekiant atspindėti skirtingas socialines aplinkybes *Parents4All* projekto partnerių šalyse.

Nuoširdžiai tikimės, kad šie mokymai jums patiks ir bus naudingi gyvenant įvairovėje, siekiant palaikyti savo vaikus ir stiprinti socialinę sanglaudą!

SIMBOLIŲ PAAIŠKINIMAS

Šio dokumento skirtingus skyrelius ir užduotis žymi šie ženklukai:

Teorija – informacija

Pamąstykite

Papildomi išoriniai informacijos šaltiniai

Susiję vaizdo įrašai

Užduotys apmąstymui

Pritaikykite tai, ką išmokote

Grupinės užduotys

Savęs vertinimo užduotys

NUORODA Į IŠANKSTINIO VERTINIMO UŽDUOTIS

Prieš pradėdami mokomąją medžiagą, skirkite kelias minutes

[išankstinio vertinimo](#) užduotims atlikti.

1 TEMA: SAVĖS IR KITŲ SUVOKIMAS

Ko išmoksiu?

Pagrindinius asmens tapatybės aspektus.

Kaip veikia stereotipai ir kaip juos atpažinti atsižvelgiant į socialinį suvokimą?

Kultūros svarba savęs suvokimui ir socialiniam suvokimui.

Kodėl tai svarbu?

Norėdami gerai sutarti su kitais, turime žinoti, kas mes esame. Kas mes esame priklauso nuo mūsų pačių sąvokų, idėjų, vertybių ir įsitikinimų, taip pat ir nuo mūsų socialinio ir kultūrinio konteksto bei santykių su kitais. Ši savimonė būtina tam, kad galėtume suprasti vienas kitą ir sugebėtume harmoningai gyventi kartu.

Šioje temoje sužinosite apie įvairius sudėtingus veiksnius, formuojančius žmogaus elgesį. Jie padės jums geriau suprasti ne tik save, bet ir jūsų sūnų bei dukterų integracijos procesus. Galėsite konstruktyviau juos palaikyti.

Asmens tapatybė ir savęs suvokimas

„Kas tu esi?“ – nors atrodo paprastas klausimas, tai yra vienas iš sudėtingiausių klausimų, kurį galima būtų užduoti! Ką jums sako kiti arba ką jie galvoja apie jus, gali labai skirtis nuo to, kaip patys apibūdintumėte save. Nors ir keista, bet suprasti, kas esate, yra sunku. Tačiau tai suprasti svarbu: tai, kaip save identifikuojate (asmeninė tapatybė), yra susijęs su tuo, kaip suvokiate save (savęs suvokimas ar savęs samprata), kaip save pristatote kitiems, su jūsų elgesiu ir pan. Kai suvokssite, kaip sudėtinga analizuoti save, jums bus lengviau pripažinti ir tai, kad kiti žmonės taip pat ne visada yra tokie, kokiais atrodo iš pirmo žvilgsnio. Prireiks laiko juos pažinti iš tikrųjų. Jūs taip pat suprasite, kiek įvairių veiksnių daro įtaką jūsų vaikų vystymuisi.

Esame tokie, kokie esame dėl trijų dalykų įtakos: a) socialinio konteksto (kuris apima bet kokią išorinę poveikį, pavyzdžiui, kultūrą, šeimą, švietimą ir t. t.), b) unikalių asmeninių bruožų (dažniausiai paveldimų) ir c) asmeninių sprendimų / požiūrio į save, gyvenimą ir kitus žmones. Mes negalime pakeisti savo paveldėtų savybių, tačiau galime pasistengti suprasti savo socialinio konteksto poveikį ir suvokti, kaip sąveikaujame su viskuo, kas vyksta mūsų viduje ir aplink mus.

Prieš tęsdami paklauskite savęs:

1. Kokias mano savybes lėmė socialinis kontekstas?
2. Kokias mano savybes lėmė genai?
3. Kokias mano savybes lėmė asmeniniai sprendimai / požiūris?

Dabar pagalvokite apie savo tėvus arba artimus draugus: ar galite atpažinti jų savybes, kurias aiškiai lėmė vienas iš šių veiksnių?

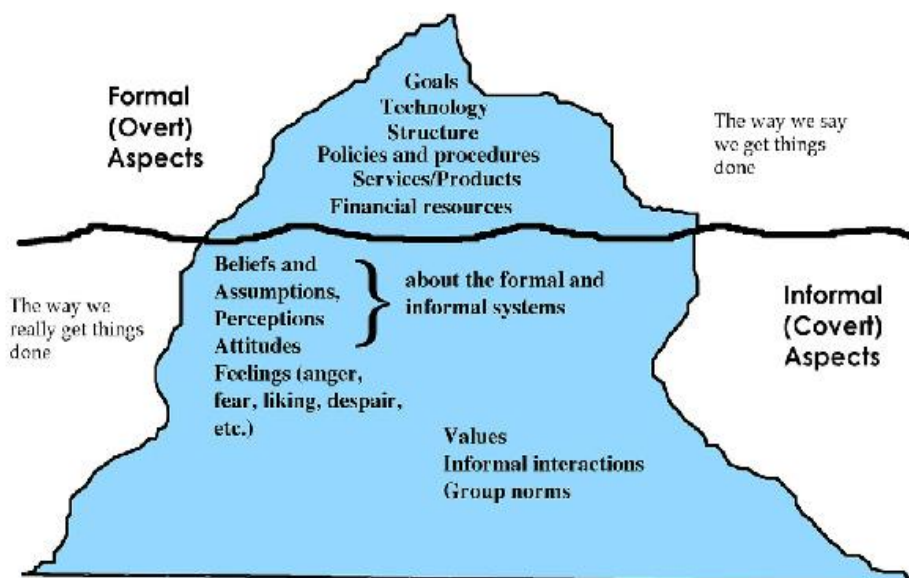

Socialinio konteksto galia

Ar norėtumėte keliauti laiku? Įsivaizduokite, kad galėtumėte nukeliauti į bet kokią istorijos laikotarpį ir vietą – senovės Egiptą, actekų imperiją, penktojo amžiaus Kinijos imperiją ar bet kur kitur. Tarkime, kad galėtumėte suprasti tų žmonių kalbą. Ar jūs jaustumėtės šių bendruomenių dalimi, ar vis dėlto kaip užsienietis? Tikriausiai kaip užsienietis. Šiose visuomenėse išgalėję įpročiai ir elgesys jums turbūt sukeltų pasibaisėjimą, o jums įprasti dalykai šioms visuomenėms atrodytų kvaili ir nesuprantami.

Šis paprastas pavyzdys iliustruoja, kaip istorinė epocha, visuomenė ir kultūra, kurioje gyvename, daro didelę įtaką mūsų vertybėms, mintims, požiūriui ir elgesiui. Iš tikrųjų, nuolat mus supdama kultūra formuoja mūsų mintis ir elgesį. Todėl skirtingų kultūrų žmonės pasaulį mato kitaip. Nors kai kurie kultūriniai aspektai yra labai akivaizdūs (pvz., technologijos ar ištekliai), kiti aspektai mums daro įtaką nepastebimai ir galbūt net nesąmoningai. Tai dažnai vadinama kultūriniu ledkalniu.

Cultural Iceberg

Created by Stanley N. Herman. TRW Systems Group, 1970

Pavyzdys: matote galvos uždangalą (hidžabą) dėvinčią musulmonę. Kas šioje situacijoje yra ledkalnio viršūnė, o kas yra nematoma didžioji jo dalis?

Socialinis kontekstas apima ir šeimą, išsilavinimą, kaimynystę ir socializacijos veiklas. Sustokite ir pagalvokite, kuo skiriatės nuo kitų žmonių tik dėl savo šeimos. Nedaug kuo, tiesa?

Pagalvokite apie kultūrą, kurioje užaugote:

- *Kaip žiūrima į politiką? Kiek ji svarbi kasdieniam gyvenimui?*
- *Kaip žiūrima į religiją? Ar yra vyraujanti religija? Ar yra religinė laisvė?*
- *Kaip jūsų kultūroje žiūrima į senyvo amžiaus žmones?*
- *Koks yra tėvų vaidmuo? Kokie turėtų būti tobuli tėvai?*
- *Koks moterų vaidmuo?*
- *Ar rūpinamasi aplinkosauga? Kaip stipriai?*

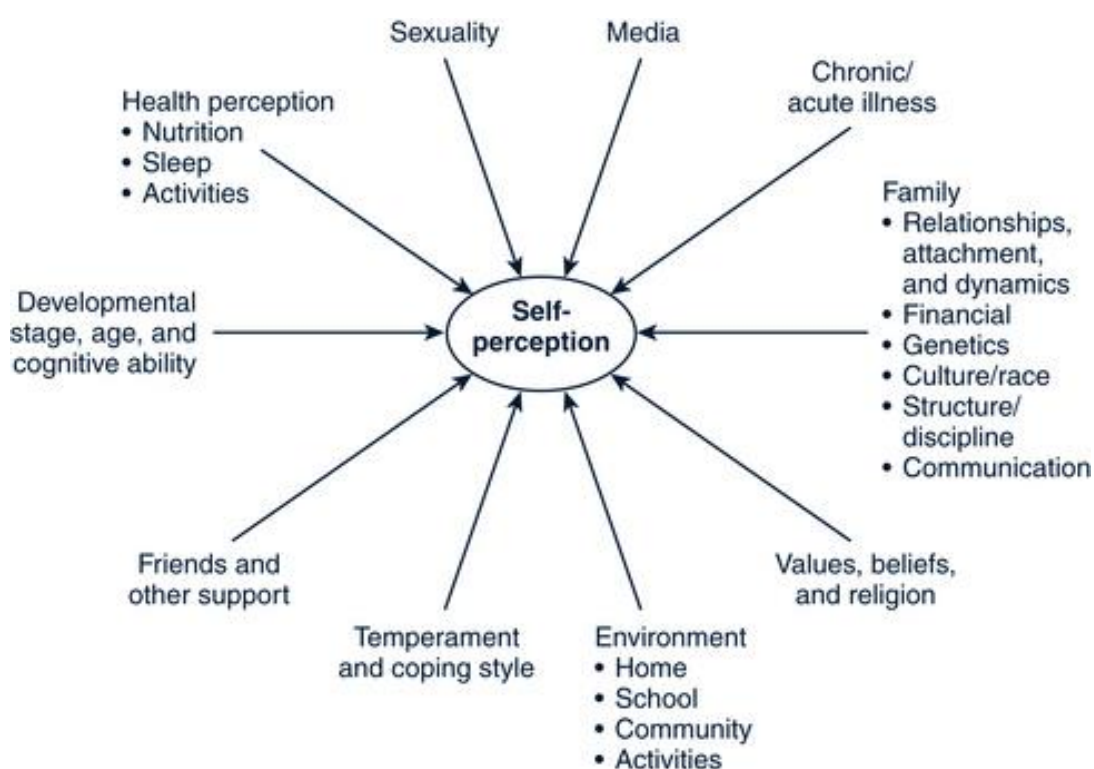
Dabar palyginkite šiuos atsakymus su savo pačių požiūriu, vertybėmis ir elgesiu šiais klausimais. Kiek stiprus kultūros poveikis?

Savęs suvokimo komponentai

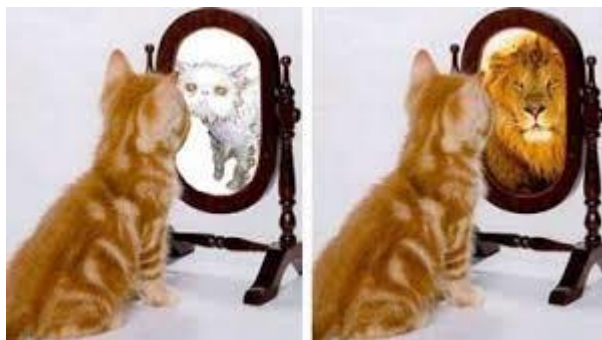
Dabar aptarkime požiūrį į save. Kalbėsime apie savęs sampratą (arba savęs suvokimą), t. y. savęs atvaizdavimą arba požiūrį į save (McLeod, 2008). Savęs sampratą veikia įvairūs aspektai, kurių dauguma yra susiję su anksčiau aptartu socialiniu kontekstu. Svarbų vaidmenį vaidina ir moraliniai / dvasiniai, emociniai ir biologiniai aspektai. Galima sakyti, kad savęs samprata yra išmokta, o ne įgimta.

Du pagrindiniai savęs suvokimo komponentai yra savivoka (kaip matome save) ir savigarba (kiek save vertiname).

Savivoka nebūtinai susijusi su tikrove. Pažvelkite į šiuos nerealios savivokos paveikslėlius:

Pamąstykite apie šiuos klausimus:

- *Kaip iškraipyta savivoka paveiks elgesį šiais atvejais?*
- *Kaip grožio idealai gali paveikti tai, kaip matome savo kūną?*
- *Kaip savivoka šiais atvejais skiriasi nuo to, ką mato kiti žmonės? Kokios tai gali turėti įtakos santykiams su kitais?*

Yra dar du svarbūs socialiniai elementai, kurie gali smarkiai paveikti savęs sampratą:

- kitų nuomonė apie mus (pvz., kaip žiūrėsite į savo kūną sulaukęs (-usi) teigiamų ar neigiamų komentarų?);
- savęs lyginimas su kitais, ieškant panašumų ar skirtumų.

Šie elementai veda prie antrojo savęs sampratos komponento – savigarbos.

„Mes turime stengtis matyti save taip, kaip mus mato kiti. Kaip besistengtume, niekada nesugebėsime visiškai pažinti savęs, ypač savo blogosios pusės. Tai galime padaryti tik ne pykdami ant savo kritikų, o širdimi priimdami ką jie bepasakytų.“ Mahatma Gandhi

Savigarba

Savigarba arba savivertė yra susijusi su emociniu savęs sampratos aspektu. Ji parodo, kiek save vertinate, kiek tikite savimi ir savo sugebėjimais, ir kad jūs nusipelnėte laimės savo gyvenime (Branden, 1995). Savigarbą lemia keturi pagrindiniai veiksniai (Argyles, 2008):

- a) kitų reakcija į mus;
- b) palyginimas su kitais;
- c) socialiniai vaidmenys;
- d) tapatinimasis (su socialiniais vaidmenimis, standartais, kitų komentarais ir kt.).

Iš esmės mes lyginame save su idealiu standartu ir, priklausomai nuo turimo savo įvaizdžio ir to, kaip arti esame to standarto, jaučiamės teigiamai arba neigiamai savo atžvilgiu. Kaip jau minėjome, tai nebūtinai atspindi tikrovę. Du žmonės, esantys panašiose aplinkybėse ir turintys panašių savybių, gali labai skirtingai vertinti save ir skirtingai jaustis savo pačių atžvilgiu. Jie gali būti vienodai protingi, turėti tokias pačias pajamas ir dirbti pagal tą pačią profesiją, panašiai gerai atrodyti ir t. t., bet vienas gali jaustis nevykėlis, o kitas – sėkmingas ir savimi patenkintas žmogus.

Žmonės, turintys žemą savigarbą, linkę jaustis bejėgiais, niekada nėra patenkinti savo darbu (nesvarbu, koks geras jis būtų), negeba prisitaikyti prie stresinių situacijų ir apskritai turi elgesio problemų. Žmonės, turintys aukštą savigarbą, elgiasi priešingai, tačiau pernelyg aukšta savigarba taip pat nėra gerai, nes gali vesti prie arogancijos ar net smurto.

Atsargiai! Tai, kaip žmogus jaučiasi savo atžvilgiu, ne visada iš karto matoma. Kai kurie žmonės gali sąmoningai stengtis paveikti kitų požiūrį į save (savęs pristatymas). Jie bando paveikti kitus žmones, kad sulauktų pritarimo. Tokiu būdu jie užmaskuoja tikrąją savęs sampratą, kad galėtų sėkmingai susidoroti su prieštariniais aplinkos lūkesčiais.

Sužinokite daugiau apie savęs sampratą ir savigarbą atlikdami šiuos pratimus!

[Me, myself, I — savęs samprata ir savigarba](#)

Sužinokite daugiau apie savimoneę:

[Savivokos pratimai](#)

Užduotys apie asmeninę tapatybę ir socialinį priklausymą

- 1) Apibūdinkite savo vaikų mokyklos skirtingas tėvų grupes ar tėvų tipus. Kuriam, jūsų manymu, priklausote jūs ir su kuriuo tapatinatės? Ką jums reiškia ši grupė?
- 2) Dabar pagalvokite, ar yra tėvų grupė ar socialinė kategorija, kuriai jūs priklausote, bet su kuria nesitapatinate. Kodėl su ja nesitapatinate?
- 3) Pabandykite išvardinti veiksnius, lemiančius jūsų tapatinimosi su grupe lygį (pvz., požiūriai, įsitikinimai, šeiminė padėtis, finansinė padėtis, profesija ir kt.). Kurie veiksniai turi daugiausiai, o kurie mažiausiai įtakos?

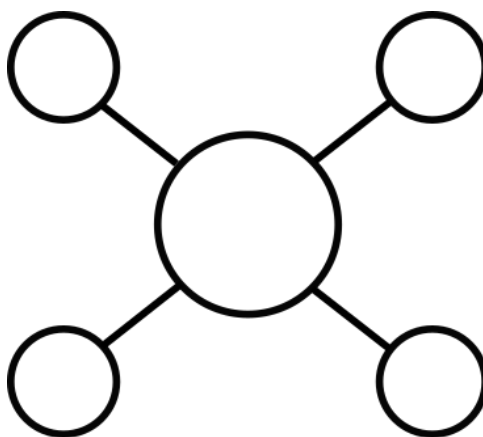

Tapatybės ratas

Ši užduotis padeda nustatyti svarbiausius jūsų tapatybės aspektus.

Pirmiausiai centriniame ratelyje įrašykite savo vardą. Po to užpildykite visus likusius ratelius, įrašydami, jūsų manymu, svarbiausius savo tapatybės aspektus, kurie geriausiai nusako, kas jūs esate (pvz., moteris, sportininkas, žydas, brolis, pedagogas, azijietis, vidurinėsios klasės atstovas ir t. t.).

Po to užduokite sau šiuos klausimus:

- Kaip jūsų įrašyti svarbūs tapatybės aspektai skiriasi nuo kitų žmonių?
- Kai žiūriu į veidrodį kiekvieną rytą, matau...
- Kas yra mano žmonės? Ką jie mato veidrodyje?
- Jei turėčiau apibūdinti save keturiais žodžiais, sakyčiau, kad esu: (4 žodžiai)
- Koks mano patyrimas padėjo suformuoti šį savęs apibūdinimą?
- Vienas dalykas, kuriuo didžiuojusi būdama (-s) (atsakymai į aukščiau pateiktą klausimą), yra ...
- Įvardinkite stereotipą apie vieną iš grupių, su kuriomis jūs tapatinatės, kuris neatitinka jūsų asmenybės. Užpildykite šį sakinį:

Aš esu _____, bet NESU _____.

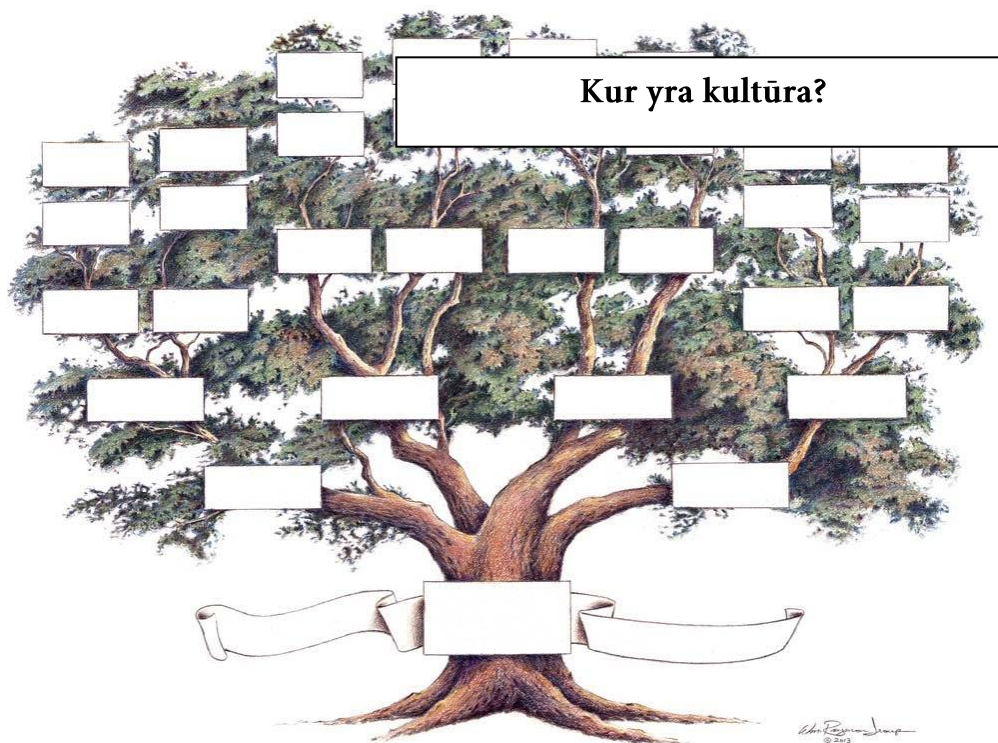

Mano asmeninės tapatybės medis

Nupieškime savo medį. Pirmiausiai nupieškite kokį norite medį, o tada įrašykite arba pripieškite kiekvieną iš šių:

- šaknys = jūsų įsitikinimai ir jūsų gyvenimui įtaką darantys dalykai;
- kamienas = gyvenimo struktūra, ypač tvirti ir nusistovėję aspektai;
- šakos = santykiai ir ryšiai, kryptys, interesai, kaip leidžiate laiką;
- lapai = informacija, žinios ir šaltiniai;
- pumpurai = jūsų idėjos, viltys ateičiai ir jūsų potencialas;
- vaisiai = pasiekimai;
- žiedai = jūsų stipriosios pusės, tai, kas daro jus ypatingus;
- spygliai = iššūkiai, grėsmės ir sunkumai.

Socialinis suvokimas

Socialinis suvokimas yra procesas, kurį naudojame, kad susidarytume įspūdį ir / ar susiformuotume nuomonę apie kitus. Paprastai tariant, socialinis suvokimas yra tai, kaip suvokiame kitus žmones ir kaip interpretuojame jų elgesį.

Nors socialinio suvokimo samprata labiau taikoma pirmiesiems įspūdžiams apie žmones, ji dažnai virsta tvirtomis, palaipsniui suformuotomis nuomonėmis. Šie trys pagrindiniai aspektai padeda susiformuoti nuomones apie kitus žmones:

- mes **patys** (kito žmogaus pažinimas, požiūris, nuotaika, savęs suvokimas);
- **situacija**, susijusi su tuo žmogumi (sąveikos kontekstas, situacinės aplinkybės);
- žmogaus **elgesys** ir kiti požymiai (fizinė išvaizda, bendravimas, kūno kalba, ketinimai).

Vadinamasis „klaidingas pirmasis įspūdis“ reiškia tendenciją formuoti ilgalaikę nuomonę apie asmenį, remiantis pirmais įspūdžiais.

DILBERT SCOTT ADAMS

Minneapolis StarTribune, Nov. 3, 2008

Apmąstykite šią situaciją:

Pirmą kartą susitinkate su dukters mokytoju. Jūs įstrigote spūstyje ir atvykote labai susierzinęs. Mokytojas atvyksta 15 minučių pavėlavęs ir tik suburba atsiprašymą. Po susitikimo turite eiti į darbą, todėl jūsų laikas ribotas. Mokytojas yra aukšto ūgio jaunuolis, jo drabužiai atspindi liberalų gyvenimo būdą.

- *Kaip jūsų nuotaika ir ribotas laikas gali paveikti jūsų įspūdį?*
- *Kaip mokytojo išvaizda gali paveikti jūsų įspūdį, atsižvelgiant į jūsų gyvenimo būdą?*
- *Kaip jūsų lūkesčius gali paveikti faktas, kad tai yra pirmas susitikimas su mokytoju?*

Mes ne tik susiformuojame įspūdžius apie žmones, bet ir **priskiriame** jiems tam tikrus motyvus ar ketinimus, atsižvelgdami į jų elgesį. Tai reiškia, kad mes interpretuojame jų elgesį, darydami prielaidas apie jų charakterio bruožus. Pavyzdžiui, galime pamanyti, kad kažkas yra geras žmogus, nes jis / ji šypsosi. Vaikai gali pamanyti, kad mokytojas yra blogas, nes jis primygtinai reikalauja drausmės (PsycholoGenie.com, nd). Buvo pastebėta, kad žmonės paprastai mano, jog kitų charakterio savybės nulemia elgesį („jis elgėsi su manimi grubiai, nes yra rasistas“), o savo pačių elgesį aiškina situacinėmis priežastimis („buvau grubus, nes buvau pavargęs ir susierzinęs“) (eNotes, 2016).

Mūsų socialinį suvokimą taip pat gali paveikti ar netgi iškreipti tai, kaip gerai pažįstame kitą žmogų, savo kultūrą, stereotipus, išankstinius nusistatymus ir pan. Sužinokite daugiau apie stereotipus ir išankstinius nusistatymus kitame poskyryje.

- *Ar galite prisiminti situaciją, kai jūsų pačių idėjos paveikė jūsų suvokimą apie kitą asmenį?*

Sužinokite apie labai įdomų socialinio suvokimo iškraipymą, [halo efektą](#).

Norėdami sužinoti daugiau apie kultūros poveikį mūsų socialiniam suvokimui, žiūrėkite šį vaizdo įrašą apie [etnocentrizmą ir kultūrinį reliatyvizmą](#).

[Užduotys](#), padėsiančios ištirti jūsų kultūrinį sąmoningumą.

Stereotipai ir išankstiniai nusistatymai

Stereotipas yra apibendrintas, supaprastintas požiūris į žmonių grupes, kultūras, vietas ir pan. Tai yra prielaida, kurią mes padarome automatiškai, išgirdę apie kokius nors žmones ar dalykus. Mes juos klasifikuojame pagal tam tikras kategorijas. Šios apibendrintos klasifikacijos gali būti teigiamos, neigiamos arba neutralios. Apsvarstykite šiuos pavyzdžius: „Airijos žmonės turi raudonus plaukus ir strazdanas“, „juodaodžiai yra geri sportininkai“, „seni žmonės išmintingi“, „Kinija yra purvina ir užteršta“, „musulmonai yra fanatiški“.

Stereotipai egzistuoja visame pasaulyje ir mūsų mintyse atsiranda automatiškai. Mes negalime jų visiškai atsikratyti, nes jie kyla iš žmogaus poreikio suprasti pasaulį. Sudarome žmonių ir dalykų kategorijas ir klasifikacijas tam, kad galėtume greičiau apdoroti informaciją ir išvengtume laiką gaišinančios sudėtingos įvairių veiksnių analizės. Galima sakyti, kad stereotipai kognityviniame procese yra daugiau ar mažiau „trumpiausias kelias“. Tačiau dėl savo pobūdžio jie pateikia neišsamų ir didžiąja dalimi klaidingą realybės vaizdą.

Išankstinis nusistatymas yra emocijų kupinas požiūris „į tam tikrą socialinę žmonių grupę, susiformuotas neturint pakankamai informacijos, kuria remiantis galima būtų susidaryti kompetentingą nuomonę“ (Encyclopedia.com). Kai išankstinis nusistatymas yra neigiamas, jis sukelia priešišumą, o kai teigiamas – sukuria nepagrįstai palankius jausmus.

Stereotipai ir išankstiniai nusistatymai yra problemiški, nes jie gali lemti diskriminaciją – nepagrįstas neigiamas reakcijas į žmones, priklausančius tam tikrai grupei. Pavyzdžiui, kai žmogus neigiamai reaguoja matydamas prastai automobilį statančią moterį, arba kai žmogus sugriebia savo rankinę, norėdamas apsisaugoti nuo vagių, matydamas metro tamsiaodį

žmogus. Akivaizdu, kad abu įsitikinimai yra klaidingi, stereotipiniai ir neigiami išankstiniai nusistatymai (Stangor, 2011).

Daugelis socialinių psichologų išskiria 3 stereotipų lygius:

- viešas – tai, ką sakome kitiems apie tam tikrą grupę;
- privatus – tai, kuo sąmoningai tikime, bet nesakome kitiems;
- numanomas – išmokytų mentalinių asociacijų, galinčių nesąmoningai pakreipti mūsų sprendimus ir veiksmus, rinkinys.

Užduotys apie stereotipus

Palyginkite du lyčių stereotipų sąrašus ir atsakykite į šiuos klausimus:

- Kurie iš šių stereotipų egzistuoja jūsų kultūroje?
- Kurie yra paplitę šalyje, kurioje gyvenate?
- Kuriais jūs asmeniškai tikite?
- Ar galite sugalvoti pavyzdžių, įrodančių, kad šie stereotipai yra klaidingi?
- Kaip šie stereotipai (arba jų nebuvimas) gali paveikti mokyklos veiklas ir mokytojų elgesį?

Vyrai	Moterys
Visi vyrai mėgsta remontuoti automobilius.	Moterys yra seselės, o ne gydytojos.
Vyrai neatlieka namų ruošos darbų ir nėra atsakingi už vaikų priežiūrą.	Moterys atsakingos už vaikų priežiūrą.
Vyrai žaidžia kompiuterinius žaidimus.	Moterys turėtų ruošti maistą ir atlikti namų ruošos darbus.
Vyrai mėgsta leisti laiką gamtoje, pvz., eiti į žygius, žvejoti ir eiti pasivaikščioti.	Moterys turėtų dirbti „švarius darbus“, pvz., dirbti sekretorėmis, mokytojomis ar bibliotekininkėmis.
Vyrai nusimano matematikoje.	Moterys turėtų būti patrauklios.
Mokslo, inžinerijos ir kitose techninėse srityse dirba tik vyrai.	Moterys neturi techninių įgūdžių ir nėra gabios praktiniams projektams, pvz., automobilių remontui.
Vyrai yra vadovai; jie visada yra viršuje.	Moterys turi būti nelaimės ištiktomis mergaitėmis, o ne herojėmis.
Vyrai sako žmonoms, ką daryti.	Moterys turėtų būti nuolankios ir daryti taip, kaip buvo pasakyta.

Iš [List of Gender Stereotypes](#).

Perskaitykite žemiau esančias naujienų ištraukas ir atkreipkite dėmesį į tai, kaip stereotipai ir išankstinis nusistatymas sukelia diskriminaciją.

a. „Sky Sports“ pranešėjai Andy Gray ir Richard Keys buvo apkaltinti seksizmu dėl kelių komentarų apie moterį teisėją Sian Massey. Jie komentavo jos supratimą apie nuošalės taisyklę „Premier League“ rungtynių metu. Komentuotojai manė, kad jų mikrofonai išjungti, tačiau jie veikė ir įrašė tokius komentarus:

„Tegul geriau kas nors ten nusileidžia ir paaiškina jai, kas yra nuošalė“.

„Ar galite patikėti? Moteris – šoninė teisėja. Moterys nežino, kas yra nuošalės taisyklė.“

b. 22 metų amžiaus James Parke vakare išėjo į miestą ir buvo priverstas kovoti už savo gyvybę. James, policijos pareigūnas-praktikantas, smagiai leido laiką su draugais (kurie yra homoseksualūs), kai apie 20 vaikinių, tarp kurių buvo net ir keturiolikmečių, pradėjo šaukti homofobiškus keiksmus. Vaikinai Jamesą daug kartų smūgiavo kumščiais, spardė į veidą ir kūną. Jis patyrė keletą kaukolės ir veido lūžių.

Kaip atsikratyti stereotipų ir išankstinių nusistatymų

Stereotipus ir išankstinius nusistatymus pakeisti nelengva. Tik jei įsisąmoninsime savo pačių stereotipus ir stengsimės realiau pažiūrėti į mus supančius žmones, galėsime kurti geresnius santykius ir mėgautis jais, o ne pykti ant įvairovės, esančios aplink mus. Apsvarstykite kultūrinių stereotipų pasekmes mokyklos kontekste:

- Jie paveikia tai, kaip mes suvokiame kitus: labiau teigiamai priiame panašius į save, pavyzdžiui, tos pačios tautybės tėvus.
- Jie paveikia mūsų elgesį: nebendraujame su tėvais, praktikuojančiais kitas religijas, priklausančiais kitoms tautinėms grupėms ir pan. Nebendradarbiaujame su mokytojais, netiesiogiai išmokome savo vaikus gynybinio ar priešiško elgesio su bendraamžiais.
- Jie paveikia grupių, kurioms priskiriami stereotipai, elgesį: jie jaučiasi prastesni, netiesiogiai išmoko savo vaikus jausti pagiežą ir pan.

Štai keletas patarimų, kurie gali padėti atsikratyti stereotipų ir išankstinių nusistatymų:

- Ugdykite empatiją: įsivaizduokite, kad esate kito žmogaus vietoje, paklauskite savęs „kodėl jis taip elgiasi?“, „kaip jis jaučiasi diskriminuojamas?“.
- Įsivaizduokite auką kitame vaidmenyje: padidėjęs skaičius juodaodžių aktorių komedijose paskatino didesnę jų įtraukimą į visuomenę, televizijos serialai, kuriuose moterys vaidina stiprius personažus, kovoja su lyčių stereotipais ir pan.
- Daugiau bendraukite su kitais tėvais, mokytojais, švietimo bendruomene ir kitomis grupėmis – tai padės atsikratyti išankstino nusistatymo / diskriminacijos.

- Skatinkite draugystę su kitų grupių žmonėmis, pavyzdžiui, su tėvais iš skirtingų kultūrų.
- Mokykite vaikus palankumo ir tolerancijos. Nuo pat kūdikystės vaikai turi būti mokomi vertybių ir požiūrio, pabrėžiančio žmogaus orumą.

[Kuo esame panašūs.](#) Vaizdo įrašas, verčiantis susimąstyti!

[Pirmieji įspūdžiai](#)

Kova su stereotipais:

[Kaip kalbėti su savo vaikais](#)

[Kaip kalbėtis su vaikais apie rasizmą](#)

Stereotipų atpažinimas

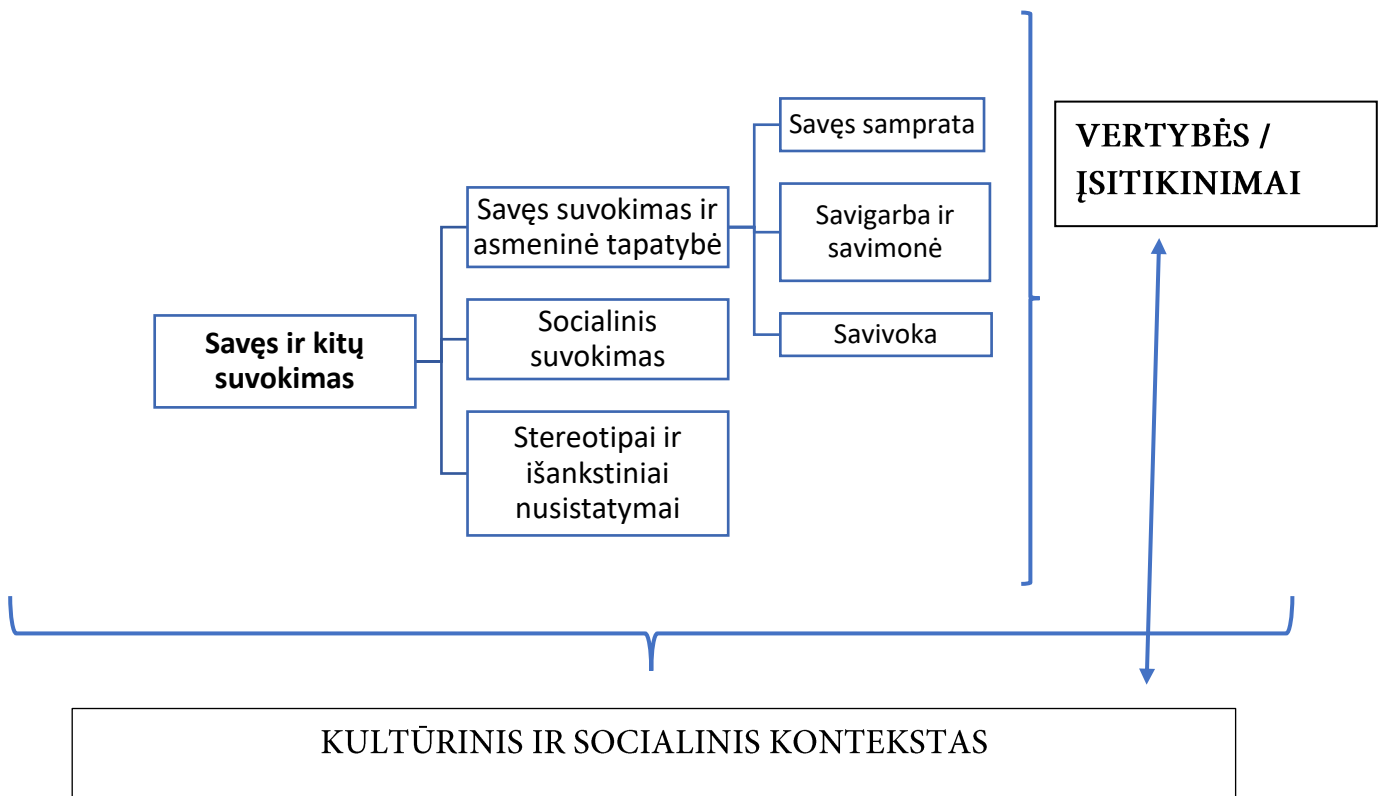
Prisiminkite situaciją, kai kažkas buvo prieš jus nusistatęs arba elgėsi nesąžiningai dėl jūsų amžiaus, odos spalvos, dėvimų drabužių, lyties, kalbėjimo būdo, gyvenamosios vietos, kiek pinigų uždirba jūsų šeima, ar kitos priežasties.

Dabar apmąstykite šiuos klausimus:

- Kaip jautėtės?
- Kodėl?
- Kaip elgėtės?

1 temos kartojimas

Siūlomos užduotys grupėse

1. Linijos

Taisyklės:

1. Nebūtina atsakyti į kiekvieną klausimą.
2. Kiekvienoje kategorijoje bus „pilko sričių“.
3. Negalima kalbėtis, pertraukinėti ar klausinėti.
4. Svarbu, kad būtumėte kiek įmanoma sąžiningesni, tačiau neprivalote dalintis viskuo, jei nesijaučiate patogiai. Tik jūs sprendžiate, kuo dalintis.
5. Jei peržengėte per liniją, pasižiūrėkite, kas taip pat ją peržengė, o kas ne; atkreipkite dėmesį į tai, kaip jaučiatės, ir ženkite atgal.

Pavyzdžiai:

Perženkite per liniją, jei...

- esate moteris;
- esate vyras;
- esate kairiarankis;
- esate iš didelio miesto;
- su šeima vasarą važiavote atostogauti;
- esate sportininkas;
- gimėte už _____ ribų;
- jūsų tėvai išsiskyrę;
- esate iš Afrikos;
- manote, kad nedaug žinote apie savo kultūrinį paveldą;
- esate tikintis;
- kada nors jautėte gėdą dėl savo šeimos ekonominės klasės;
- jaučiatės vieniša (-s);
- manote, kad amžius, nuo kurio leidžiama vartoti alkoholį, turėtų būti sumažintas iki 18 metų;

- jūs ar kas nors iš jūsų pažįstamų yra gėjus, lesbietė, biseksualus arba transseksualus;
- laikote save feministe (-u);
- esate nepatenkinta (-s) savo išvaizda.

Diskusija:

- Kaip dabar jaučiatės?
- Ar norėtumėte papasakoti, kodėl peržengėte per liniją ties tam tikru klausimu?
- Kaip jautėtės, kai peržengėte per liniją, palyginti kai neperžengėte?
- Ar buvo klausimų, į kuriuos buvo sunku atsakyti?
- Kaip jautėtės, kai buvo daug žmonių jūsų linijos pusėje? Kaip jautėtės, kai jūsų linijos pusėje buvo mažai žmonių?
- Koks, jūsų manymu, buvo šios užduoties tikslas?

2. Grupinė diskusija apie stereotipus

Kiekvienam dalyviui ant nugaros užklijuojama kortelė, kurioje užrašytas tam tikros žmonių grupės apibūdinimas (susijęs su profesija, religija, negalia ir pan.) Dalyviai nežino, kokia „etiketė“ jiems priskirta. Kiekvienas turi atspėti savo „etiketę“ pagal tai, kaip su jais elgiasi kiti dalyviai. Po to padiskutuokite šiais klausimais:

1. Kas yra stereotipai ir kaip jie veikia žmonių gyvenimus?
2. Ar galite prisiminti įvykių iš savo gyvenimo, kurie buvo nulemti stereotipų?
3. Kaip žiniasklaida (laikraščiai, televizija, filmai) galėtų padėti susilpninti stereotipus?
4. Ar manote, kad tam tikroms grupėms stereotipai yra priskiriami dažniau? Jei taip, kodėl?
5. Ką, jūsų manymu, gali padaryti kiekvienas, kad padėtų sumažinti išankstinę nusistatymą ir stereotipus?

Ši užduotis buvo pritaikyta pagal ultimatecampresource.com.

Literatūros sąrašas

- Ackerman, C. (2018). What is Self-Concept Theory? A Psychologist Explains. <https://positivepsychologyprogram.com/self-concept/> (accessed on: 3/8/2018)
- Allik, J., Realo, A., Mõttus, R., Borkenau, P., Kuppens, P., & Hřebíčková, M. (2010). How people see others is different from how people see themselves: A replicable pattern across cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 99, 870–882. <http://dx.doi.org/10.1037/a0020963>.
- Argyle, M. (2008). Social encounters: Contributions to social interaction. Aldine Transaction
- Branden, N. (1995). Six Pillars of Self- Esteem. New York: Random House USA Inc.
- Chiao J.Y., Harada T., Komeda H., Li Z., Mano Y., Saito D., Parrish T.B., Sadato N., Iidaka T. (2010). Dynamic cultural influences on neural representations of the self. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 22(1), 1-11
- Crisp, R.J., Turner, R.N. (2007). Essential Social Psychology, Sage
- Erasmus+ Diversity in Adult Education Partnership (2016-2018). Module 2, Intercultural Skills.
- McLeod, S. A. (2008). Self concept. Retrieved from www.simplypsychology.org/self-concept.html
- Patil, R. (2018). A Fundamental Explanation of Social Perception With Examples. <https://psychologenie.com/explanation-of-social-perception-with-examples>
- Stangor C. (2011). Principles of Social Psychology- 1st International Edition, available at: <http://pzacad.pitzer.edu/~hfairchi/courses/Spring2015/Psych%20103/Principles-of-Social-Psychology-1st-International-Edition-1415042666.pdf> (accessed on 3/8/2018)
- "What is social perception?" eNotes, 7 Apr. 2016, <https://www.enotes.com/homework-help/what-social-perception-67418>

Paveikslėlių šaltiniai, jei nebuvo nenurodyta

- 7 puslapis: <https://tomasochdennis.se/106-vem-ar-jag-utan-dig/>
- 10 puslapis: <https://obgynkey.com/self-perception-issues/>
- 11 puslapis: <http://343f11.pbworks.com/w/page/48486309/Self-perception%20theory>
- 11 puslapis: www.simplypsychology.org/self-concept.html
- 16 puslapis: <https://www.amazon.com/Family-Tree-Chart/dp/B00INIAI0I>

Ko išmokau?

1 užduotis: Pagrindinės sąvokos apie asmens tapatybę ir savęs suvokimą

Pasirinkite teisingą atsakymą šiems teiginiams. Yra tik vienas teisingas atsakymas.

1. Svarbu analizuoti savo tapatybę ir savęs suvokimą, nes:

- a) tai padės geriau prisitaikyti prie priimančiosios visuomenės
- b) tai padės suvokti, kad neįmanoma suprasti kitų žmonių
- c) tai padės suprasti įvairius veiksnius, kurie daro įtaką jūsų vaikų vystymuisi
- d) tapsite geresniu žmogumi

2. Savęs suvokimas:

- a) yra įgimtas
- b) nusako požiūrį į save
- c) apima savigarbą ir savęs pristatymą
- d) nei vienas iš nurodytų atsakymų

3. Mūsų asmens tapatybei ir savęs suvokimui įtaką daro:

- a) mūsų asmeniniai sprendimai ir požiūriai
- b) mūsų unikalūs asmeniniai bruožai
- c) mūsų socialinis kontekstas
- d) visi nurodyti atsakymai

4. Geras būdas padidinti savimone yra:

- a) apsvarstyti savo šeimos istoriją ir asmeninę patirtį
- b) atlikti tyrimą, kad geriau suprastumėte savo namų kultūrą
- c) nustatyti savo vertybes ir pabandyti suprasti, kaip jas įgavote
- d) visi nurodyti atsakymai

2 užduotis: Kultūros ir socialinio konteksto įtaka savęs suvokimui

Žemiau rasite penkis teiginius. Turite nuspręsti, ar šie teiginiai yra teisingi, ar klaidingi. Jei teiginys yra klaidingas, pagalvokite, kodėl.

- 1. Jei suprantate kalbą, tai reiškia, kad taip pat suprasite žmonių visuomenę, kalbančią ta kalba.**

Teisinga ar klaidinga?

- 2. Kultūra yra socialinio konteksto dalis.**

Teisinga ar klaidinga?

- 3. Skirtingų kultūrų žmonės pasaulį mato skirtingai.**

Teisinga ar klaidinga?

- 4. Vertybės ir grupės normos yra kultūrinio ledkalnio viršūnėje.**

Teisinga ar klaidinga?

- 5. Kitų nuomonė apie mus gali stipriai paveikti mūsų savęs suvokimą.**

Teisinga ar klaidinga?

3 užduotis: Jūsų vertybės ir įsitikinimai

Įvertinkite savo nuomonę apie šiuos teiginius balu tarp 1 ir 5 (1 – „visiškai nesutinku“, 5 – „visiškai sutinku“)? Apibraukite skaičių, kuris geriausiai atspindi jūsų jausmus.

- 1. Jei būčiau gimęs(-usi) kitame žemyne prieš kelis šimtus metų, turėčiau visai kitokius religinius įsitikinimus.**

1 2 3 4 5

- 2. Mano požiūriui į technologiją daugiausia įtakos daro mano asmenybė. Mano socialinis kontekstas šiuo aspektu įtakos neturi.**

1 2 3 4 5

- 3. Socialinis kontekstas yra stiprus, bet asmenybė ir individualūs sprendimai gali įveikti jo įtaką.**

1 2 3 4 5

- 4. Žinant žmogaus kultūrą galima daug pasakyti apie jo asmenybę ir vertybes.**

1 2 3 4 5

4 užduotis: Kultūros ir socialinio konteksto įtaka socialiniam suvokimui

Pasirinkite teisingą atsakymą šiems teiginiams. Yra tik vienas teisingas atsakymas.

1. Socialinis suvokimas kalba apie:

- a. kitų elgesio aiškinimą
- b. įspūdžių apie kitus formavimą ir kitų elgesio aiškinimą
- c. mūsų pirmus įspūdžius apie kitus žmones
- d. mūsų požiūrį į kitus žmones

2. Mes dažnai kitiems žmonėms priskiriame motyvus ir ketinimus, pagrįstus:

- a. mūsų nuotaika
- b. jų elgesiu
- c. mūsų kultūra
- d. visi nurodyti atsakymai

3. Esame linkę savo ir kitų elgesį aiškinti:

- a. taip pat
- b. subjektyviai kitų žmonių atžvilgiu, objektyviai savo atžvilgiu
- c. kitų elgesį siejame su jų charakteriu, o mūsų pačių elgesį – su aplinkybėmis
- d. kitų elgesį siejame su aplinkybėmis, o mūsų pačių elgesį – su savo charakteriu

5 uždutis: Stereotipai ir jų poveikis

Nurodykite, kuris(-ie) atsakymas(-ai) iš sąrašo dešinėje atitinka teiginius kairėje. Kiekvienam teiginiui gali tikt daugiau nei vienas atsakymas.

1. Sujunkite su teisingais apibrėžimais:

a. Stereotipas	Emocijų kupinas požiūris į tam tikrą socialinę žmonių grupę, susiformuotas
b. Išankstinis nusistatymas	1. neturint pakankamai informacijos, kuria remiantis galima būtų susidaryti kompetentingą nuomonę.
c. Diskriminacija	2. Teigiama arba neigiama prielaida, kurią darome nevalingai, kai išgirstame apie kažką
	3. Nepagrįstas tam tikros žmonių grupės ar dalykų nemėgimas, arba pirmenybės vienai žmonių grupei ar dalykams teikimas
	4. Apibendrintas, supaprastintas požiūris į žmonių grupes, kultūras, vietas ir pan.
	5. Nesąžiningas elgesys su tam tikros grupės žmonėmis, paprasčiausiai dėl jų priklausymo tai grupei.

2. Stereotipų lygiai:

a. Viešas	1. Tai, kuo sąmoningai tikime, bet nesakome kitiems.
b. Privatus	2. Tai, kuo nesąmoningai tikime ir kas pakreipia mūsų sprendimus.
c. Numanomas	3. Tai, kuo žmonės dažnai tiki.
	4. Ką apie tam tikrą grupę sakome kitiems.
	5. Tai, kuo sąmoningai tikime ir ką sakome kitiems apie tam tikrą grupę.

3. Kultūrinių stereotipų įtaka mokykloje:

a. Socialinis suvokimas	1. Nusivylimas ir pagieža
	2. Teigiamai priimamas tos pačios tautybės tėvų elgesys
b. Elgesys	3. Nėra bendravimo su tėvais iš kitų tautinių grupių
	4. Mažesni pasiekimai
c. Kitos grupės reakcija	5. Ribotas bendradarbiavimas su mokytojais
	6. Kitų tėvų elgesio aiškinimas rasizmu ir netolerancija

6 užduotis: Kaip atpažinti ir atsikratyti savo stereotipų

Žemiau rasite du klausimus, po kuriais yra pateikti teiginiai. Turite nuspręsti, ar šie teiginiai teisingai atsako į klausimus.

1. Ar tai stereotipas?

Taip / Ne

- a. Vokiečiai yra labai organizuoti.
- b. Moterys blogai vairuoja.
- c. Nemėgstu žmonių su kitokia odos spalva.
- d. Artimųjų Rytų miestai yra triukšmingi.
- e. Kinai yra labai darbštūs.
- f. Myliu japonų kultūrą.
- g. Nemėgstu politikos.

2. Ar šie veiksmai padėtų atsikratyti stereotipų ir išankstinių nusistatymų?

Taip / Ne

- a. Įsivaizduoti save kito vietoje.
- b. Prisijungti prie tos pačios kilmės žmonių klubų ar bendruomenių.
- c. Įsivaizduoti įvairios kilmės žmones skirtinguose vaidmenyse.
- d. Kalbėtis su įvairios kilmės žmonėmis.
- e. Apmąstyti žmogaus orumą.
- f. Atlikti tyrimą, kad geriau suprasti savo pačių kultūrą.

Teisingus atsakymus rasite [čia](#).

2 TEMA: TOLERANCIJOS IR SUPRATINGUMO UGDYMAS

Ko išmoksiu?

Tolerancijos ir supratingumo svarbos skirtingose kultūrose.

Analizuoti savo elgesį ir didinti toleranciją bei supratingumą kasdieniame gyvenime.

Mokyti savo vaikus tolerancijos ir supratingumo.

Kodėl tai svarbu?

Pastaraisiais metais Europoje apsigyvena vis daugiau skirtingų kultūrų ir tautybių žmonių, daug įvairių gyvenimo būdų ir įsitikimų egzistuoja vienas šalia kito. Kai kurie žmonės bijo, kad būdami tolerantiški jie praras savo tapatybę. Tačiau tolerancija ir supratingumas nereiškia, kad žmogus taps kažkuo kitu; tai reiškia sugebėjimą taikiai ir harmoningai gyventi su kitais žmonėmis, net jei jie yra kitokie. Tolerancija reikalinga visose gyvenimo srityse, kiekviename lygmenyje ir kiekviename etape, nuo mažiausio iki didžiausio visuomenės vieneto.

Dėl to, kad vaikai imituoja savo tėvus, tolerancijos ir supratingumo galima lengvai mokyti jau nuo ankstyvo amžiaus. Kai vaikai mokosi būti atviri įvairioms kultūroms, maistui, žmonėms ir religijoms supančioms juos, su amžiumi jiems bus lengviau priimti kitus.

Tolerancija ir supratingumas daugiakultūre visuomenėse

Kas yra tolerancija? Atlikite testą!

1. Tolerancija reiškia nuostatą, kad visi įsitikinimai, tradicijos, gyvenimo būdai ir papročiai yra geri.
Teisingai ar neteisingai?
2. Tolerancija reiškia, kad jūs perimate kitų žmonių mąstymo būdą ir tokiu būdu keičiate save.
Teisingai ar neteisingai?
3. Jei esate tolerantiškas, turite daryti tam tikrus kompromisus dėl savo teisių, o jūsų gyvenimo būdas atsiduria pavojuje.
Teisingai ar neteisingai?

Tolerancija apibrėžiama kaip „**noras priimti tokį elgesį ir įsitikinimus, kurie skiriasi nuo jūsų, nors galbūt jiems nepritariate**“ (Cambridge Dictionary).

Kaip matote, pagal tolerancijos apibrėžtį visi aukščiau paminėti teiginiai yra klaidingi. Būdami tolerantiški, jūs *nemanote*, kad viskas yra gerai, jūs *neprarandate* savo tapatybės, *nedarote* kompromisų dėl savo teisių ir gyvenimo būdo. Pati tolerancijos esmė yra **pagarba kitų žmonių orumui ir laisvei**: jūs pripažįstate jų teisę turėti savo nuomonę ir papročius, net jei jie skiriasi nuo jūsų ar jums nepatinka. Be to, jūs pripažįstate, kad neturite teisės primesti savo įsitikinimų ir gyvenimo būdo kitiems. Tolerancija padeda užtikrinti abipusį orumo pripažinimą visiems bendruomenės nariams. Gyvenimas tolerantiškoje visuomenėje saugo ir *jūsų* tapatybę, taigi tai yra gerai ir jums. Sakoma, kad tolerancija yra vienintelė priemonė, galinti „užtikrinti mišrių bendruomenių išlikimą visuose pasaulio regionuose“ (Spinthourakis, 2007). Nereikia nė sakyti, kad tolerancija, kaip ir laisvė, turi savo ribas – žmogaus teisių pažeidimą.

Pažiūrėkite šį provokuojantį [vaizdo įrašą apie toleranciją!](#) Galite nustebti!

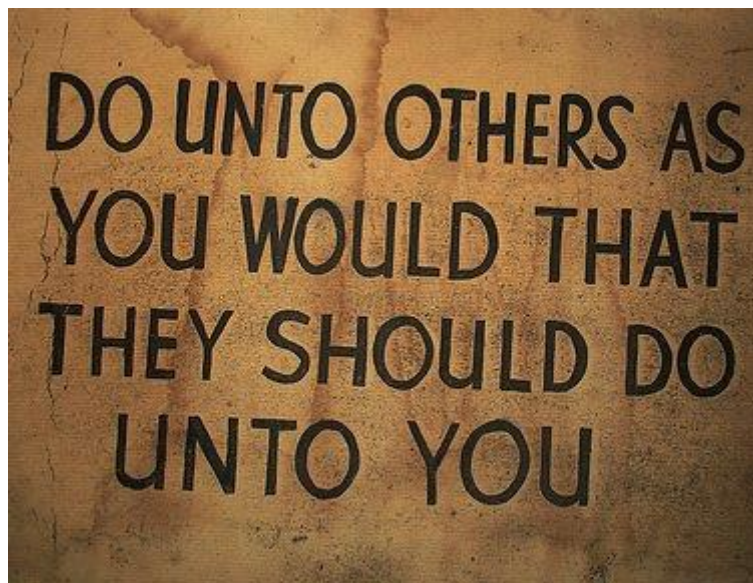
Užduotis pamąstyti

1) Paklauskite savęs:

- Kokia įvairovė egzistuoja jūsų bendruomenėje?
- Kiek tolerantiška yra bendruomenė, kurioje gyvenate?
- Kokių yra nesutarimų tarp skirtingų kultūrų ar gyvenimo būdų?
- Kokiais aspektais jums sunkiau būti tolerantišku? Rasės, kultūros, religijos, politinių įsitikimų, seksualinės orientacijos?
- Kokią naudą jaučiate iš kitų tolerancijos?

- 2) Galima teigti, kad tolerancija yra būdas taikyti „Auksinę taisyklę“ (žr. paveikslėlį žemiau). Kokią naudą jos taikymas teikia jums ir jūsų bendruomenei? Ar būtų veiksminga, jei visi lauktų, kol kiti imsis iniciatyvos?

Tarpkultūrinio supratingumo ugdymo privalumai

Kaip jau aptarėme, toleranciją sudaro „Auksinė taisyklė“, kuria siekiama užtikrinti sklandų ir taikų įvairių žmonių (skirtingų religijų, kultūrų, politinių įsitikinimų, tautybių ir kt.) sambūvį. Tačiau tolerancija nebūtinai reiškia supratimą. Jūs galite toleruoti vieną ar kitą dalyką jo nesuprasdami. Tarpkultūrinis supratingumas leidžia **atskirti** skirtingų požiūrių, papročių, elgesio ir reakcijų **priežastis**. O geriausia yra tai, kad jis leidžia mums **įvertinti** tuos, kurie priklauso kitoms bendruomenėms, leidžia **būti atviriems ir lankstiems** įvairioms socialinės ir kultūrinės įvairovės formoms (Pietų Australijos švietimo departamentas, 2017; UBC, 2015).

Supratingumas yra įgūdis, kurį įgyti reikia pastangų. Siekdami suprasti kitas kultūras ar socialines grupes jūs turite **a) žinoti apie jas, ir b) bendrauti su jais**. Remdamiesi savo tapatybės suvokimu, turite ištyrinėti, kodėl tam tikri dalykai gali būti tokie žavūs, pageidaujami, pasibjaurėti, niekinami ar apleisti kitose kultūrose / socialinėse grupėse. Kai tai suprasite, galėsite sėkmingai prisitaikyti jautriose situacijose, kuriose rasė, socialinė klasė, lytis, seksualinė orientacija, negalia ir kultūra turi įtakos žmonių patirčiai ir reakcijoms. Jūs galėsite ne tik suprasti kitus žmones, bet taip pat ir mokytis iš jų bei kelti iššūkius savo stereotipams.

Bet klausimas yra toks: Kodėl reikia vargintis ir ugdyti tokį supratingumą? Ar nepakanka tolerancijos? Na, tarpkultūrinis supratingumas padeda jums...

- ✓ būti tolerantiškesniais ir sąmoningesniais;
- ✓ tapti objektyvesniais ir neturėti išankstinių nusistatymų;
- ✓ pasiimti geriausius dalykus iš jus supančios įvairovės;
- ✓ kurti prasmingus socialinius ryšius tarp skirtingų kultūrų.

Ugdydami supratingumą suprasite, kad „mūsų pasaulio religijų, kalbų, kultūrų ir tautybių įvairovė nėra pretekstas konfliktui, o lobis, praturtinantis mus visus“ (Spinthourakis, 2007).

- *Pagalvokite apie savo darbą ir kaimynystę: ar ten yra kokių nors skirtingoms socialinėms grupėms ar kultūroms priklausančių žmonių, kuriuos jums sunku suprasti?*
- *Ar sunkumai kyla dėl informacijos apie šią grupę trūkumo ar dėl jūsų tvirtų įsitikinimų / nuostatų? Ar tai turi kokios nors įtakos?*
- *Ar būtų įmanoma kažko netoleruoti ar nepriimti, nepaisant to, kad suprantame priežastis?*

Pagalba vaikams ugdantis toleranciją ir supratingumą

Norint, kad vaikai sėkmingai integruotųsi į daugiakultūrę visuomenę, jie turi išsiugdyti tarpkultūrinę kompetenciją. Turi įgyti gebėjimą toleruoti, suprasti, veiksmingai bendrauti su žmonėmis iš įvairių kultūrų. Kaip tėvai jūs galite jiems padėti¹:

- Supraskite savo kultūrinių vertybių, požiūrių ir įsitikinimų įtaką.
- Vertinkite įvairovę savo gyvenime, rodykite susidomėjimą ir mokykitės apie kitas kultūras. Supažindinkite savo vaikus su įvairiomis kultūromis.
- Mokykitės pagarbos kitoms kultūros ir pozityviai bendrauti su įvairių kultūrų žmonėmis. Nesivadovaukite stereotipais ir nekalbėkite neigiamai apie kitas kultūras, įskaitant vaikus mokykloje ar kaimynystėje.
- Pažinkite apie savo bendruomenės įvairovę ir padėkite vaikams ją suprasti.
- Žinokite apie įvairovę, kurios nėra aplinkui.
- Kalbėkite apie tai, kaip įvairios kultūrinės grupės pristatomos žiniasklaidoje.

Paskutinis, bet ne mažiau svarbus dalykas – bendraukite su savo vaikais atvirai! Pabandykite suprasti, kaip jie suvokia įvairovę, kaip dėl to jaučiasi, kaip tai juos veikia, ar veiklos mokykloje padeda jiems ugdytis supratingumą ar ne.

Vaizdo įrašas apie toleranciją ir lygybę: [We are all people we are all equal](#)

5 filmai, skirti supažindinti vaikus su įvairove: [5 free short films](#)

¹ <http://hybridparenting.org/6-ways-to-foster-tolerance-in-a-multicultural-society/>; South Australia Department of Education, 2017

Tarpkultūrinio supratingumo ugdymas

Pamąstykite apie šiuos klausimus ir užpildykite lentelę:

<i>KLAUSIMAI</i>	<i>ATSAKYMAI</i>
Ko išmokote apie tarpkultūrinio supratingumo ugdymą?	
Kokios šio mokymosi pasekmės jūsų kasdieniam gyvenimui?	
Ar tai turi įtakos tam, kaip matote žmones iš skirtingų kultūrų?	
Kokių veiksmų galite imtis?	
Kokios vertybės ir nuostatos reikalingos tarpkultūriniam supratingumui ugdyti?	
Kaip mokysite savo vaikus to, ką sužinojote? Pateikite realaus gyvenimo pavyzdžių.	
Ar yra konkreti dalis, kurią norėtumėte pabrėžti?	

Dirbkite su vaikais: „PAUKŠČIAI“

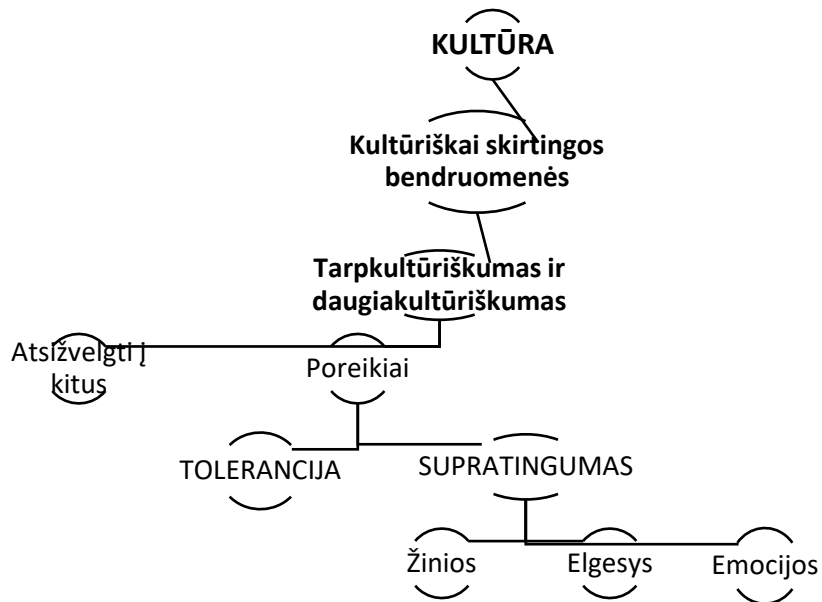
Pažiūrėkite šį trumpą filmą kartu ir pakomentuokite jį iš tolerancijos ir teigiamo požiūrio perspektyvos. Prieš tai apgalvokite, kaip tai padaryti, ir kaip tinkamai perduoti mintį.

Prisiminkite realią situaciją, kai jautėtės taip pat, kaip pasakojama šiame trumpametražiame filme.

[Paukščiams](#)

2 temos kartojimas

Siūlomos užduotys grupėse

1. Vaidmenų žaidimai

Savanoriams turėtų būti duotos 5 minutės perskaityti scenarijų, kad po to galėtų pasiruošti dialogams ir juos atlikti. Po dialogo visi dalyviai turėtų pateikti savo pastabas ir komentarus. Šie scenarijai paimti iš [CIVET Tarpkultūrinio mokytojų rengimo](#), Mokymosi visą gyvenimą programos.

1 situacija

Šiame vaidmenų žaidime pagrindinis klausimas yra religija. Svarbūs imigranto religiniai įpročiai gali apriboti jo socialinius ryšius ir sukelti problemų tarp jo ir kolegų. Šio vaidmenų žaidimo tikslas yra išbandyti būdus, kurie galėtų padėti išspręsti problemą. Dialogui atlikti reikia dviejų savanorių. Vienas bus Raulis, o kitas – jo vadovas Giovannis.

Raulis yra 22 metų vyras iš Sirijos. Pastaruosius 4 mėnesius jis gyvena Italijos mieste Baryje. Po sunkių darbo paieškų jam pagaliau pavyko rasti darbą ir pastarąsias 2 savaites dirba statybininku statybų kompanijoje. Jis labai džiaugiasi savo darbu, o jo vadovas Giovannis taip pat yra labai patenkintas. Jis stengiasi bendrauti su savo kolegomis, tačiau dėl kalbos barjero tai nėra labai lengva. Po kelių dienų jie baigs statyti vieną didelį objektą, todėl darbų vadovas pranešė, kad pasibaigus pamainai bus vakarėlis darbe. Tačiau Raulis yra musulmonas ir laikosi Ramadano (islamo religijoje tai – pasninkavimo laikotarpis, kurio metu žmonės nevalgo ir negeria nuo saulėtekio iki saulėlydžio). Vakarėlis prasidės 16.00 val., tuo metu Raulis negali nei valgyti, nei gerti. Iškilo dilema, nes jis nori būti draugiškas kolegoms, bet taip pat nori laikytis savo religinių įpročių.

2 situacija

Šiame vaidmenų žaidime pagrindinis klausimas yra rasizmas ir išankstinis nusistatymas. Tai atvejis, kai kitokia žmogaus išvaizda priverčia kitus laikytis nuo jo atokiai. Šio vaidmenų žaidimo tikslas yra suprasti problemos šaknis ir siekti jos sprendimo.

Abosedė yra iš Nigerijos ir neseniai persikėlė gyventi į Patras miestą Graikijoje. Ji – 28 metų dviejų vaikų motina. Ji buvo užėjusi į Patros miesto savivaldybės imigrantų biurą pasidomėti apie graikų kalbos kursus. Ten sužinojo, kad yra organizuojami kulinarijos kursai ir be galo tuo apsidžiaugė, nes ji labai mėgsta gaminti. Pagalvojo, kad net jei ir nemoka graikų kalbos labai gerai, turėdama maisto ruošimo sertifikatą, galės susirasti darbą. Kulinarijos kursai prasidėjo, o Abosedė buvo vienintelė afrikietė toje grupėje. Ji gerai nesupranta graikų kalbos, bet labai nori išmokti viską apie graikų virtuvę. Užsiėmimų metu studentai ragauja vienas kito maisto. Mokytojas pastebėjo, kad daugelis studentų nenori ragauti Abosedės pagaminto maisto. Jis nori sukurti gerą atmosferą tarp studentų, todėl visada stengiasi parodyti gerą pavyzdį ir pirmasis paragauja Abosedės patiekalų. Kiekvienai progai pasitaikius jis stengiasi sustiprinti jos pasitikėjimą savimi ir giria pastangas.

3 situacija

Šiame vaidmenų žaidime pagrindinis klausimas yra įpročiai ir tradicijos. Tai yra situacija, kai vieno asmens įpročiai nebūtinai yra žinomi ir suprantami kitų kultūrų žmonėms. O tai savo ruožtu gali sukelti problemų ir nesusipratimų. Šio vaidmenų žaidimo tikslas yra suprasti ir įveikti tarpkultūrinius skirtumus.

Katerina yra iš Graikijos. Jai 28 metai, neseniai susituokusi. Prieš 2 mėnesius ji ir jos vyras persikėlė gyventi į Vokietiją. Vyras puikiai kalba vokiškai ir lengvai gavo elektros inžinieriaus darbą. Jai ieškoti darbo buvo sunkiau. Laimei, gavo darbą, kuris jai labai patinka, konditerijos

parduotuvėje. Ji yra labai laiminga ir sunkiai dirba norėdama įrodyti, kad gali tai padaryti. Pastarąsias 3 savaites yra atsidūrusi sudėtingoje situacijoje. Viena vertus, ji yra labai laiminga, nes sužinojo, kad laukiasi. Kita vertus, darbe turi kiloti sunkius daiktus ir ilgai stovėti. Ji baiminasi, kad tai gali pakenkti nėštumui. Ji nežino, ką daryti, nes graikų kultūroje egzistuoja labai stiprus prietaras, kad iki trečio mėnesio negalima niekam sakyti apie nėštumą. Todėl ji negali prašyti leidimo nedaryti sunkių darbų. Iš visų kolegų Katerina jaučiasi artimiausia su Gerta, nes jos atlieka tą patį darbą ir dirba labai glaudžiai. Pastarosiomis dienomis Gerta atrodo susierzinusi, nes Katerina vengia atlikti tam tikrus sunkius darbus, todėl juos padaryti turi ji. Gerta nežino apie nėštumą ir mano, kad Katerina yra tinginė. Vieną dieną Gerta nusprendžia pasiskųsti Katerinai.

2. Simuliacinis kultūrinis žaidimas

Šiame simuliaciniame žaidime 2 grupės sukuria savo kultūrą. Jiems duodama laiko aptarti savo elgesį ir bendravimą prieš tai, kai juos aplankys kitos grupės narys. Lankytojo tikslas yra susipažinti su visomis taisyklėmis ir gebėti paaiškinti kitos grupės kultūrą savo grupės nariams. Po to bus antras vizitas, tačiau šį kartą lankytojas jau šį tą žino apie lankomos grupės kultūrą iš pirmojo svečio pasakojimų. Dalyviai gali rinktis kelias socialines situacijas, kurios yra tinkamos projektui „Parents4all“, pvz., mokyklinio amžiaus vaikų tėvai, asmenys, kurie nieko nežino apie nacionalinę švietimo sistemą ir pan.

Žaidimo tikslai:

- patirti naują kultūrą;
- atviriau žiūrėti į užsieniečius ir jų kultūrą;
- pagerinti toleranciją ir supratingumą;
- pagalvoti apie tai, kaip jie galėtų padėti užsieniečiams integruotis į savo kultūrą.

Šį simuliacinį žaidimą sudaro 5 žingsniai:

1. Vadovas paaiškina **žaidimo taisykles** ir padalija dalyvius į dvi grupes.
2. **Pasiruošimas:** per 20-25 minutes grupės turi sugalvoti savo naujos kultūros taisykles.
3. **Kultūros mainų simuliacija:** dabar vienas žmogus iš kiekvienos grupės eina pas kitą grupę, kad susipažintų su jų taisyklėmis ir pabandytų pabendrauti su šios naujos kultūros žmonėmis. Po 5-8 minučių lankytojai grįžta į savo grupes ir pasakoja savo patirtį. Tada kitas asmuo apsilanko kitoje grupėje ir stengiasi prie jos pritapti. Atsižvelgdami į dalyvių gebėjimus, galite pridėti ir trečiąjį lankytoją.
4. **Pristatymas:** po 5-8 minučių kiekviena grupė pristato kitos kultūros taisykles ir elgseną, pagal ten apsilankiusių žmonių patirtis ir pirmojo lankytojo pasakojimus. Po to, kita grupė gali pataisyti arba pasakyti, ką jie galvoja apie pristatytas taisykles.
5. **Diskusija:** paskutiniame etape žaidimo lyderis užduoda klausimus, kad pradėtų diskusiją apie šio simuliacinio žaidimo reikšmę ir tikslus. Klausimai gali būti tokie:
 - Kaip jaučiatės nežinodami taisyklių, kai atvykstate į kitą kultūrą?
 - Kaip jaučiatės, kai kažkas iš kitos kultūros nesilaiko jūsų kultūros taisyklių?
 - Kokias taisykles ir lūkesčius turite savo kultūroje, kurie gali nebūti akivaizdūs kitiems žmonėms?
 - Ar esate patyrę kokių nors nesusipratimų dėl kultūrinių skirtumų?
 - Kaip jūs galite padėti tiems, kurie nėra pripratę prie jūsų kultūros, jaustis gerai?

Literatūros sąrašas

- Australian Council of the Deans of Education (2001). *New Learning: A Charter for Australian Education*. Canberra: ACDE.
- Baldwin, J. R., R. M. Coleman, A. Gonzalez, and S. Shenoy-Packer (2014). *Intercultural Communication for Everyday Life*. Hoboken, NJ: Wiley-Blackwell.
- Shaules, J. (2007). *Deep Culture: The Hidden Challenges of Global Living*. Buffalo, NY: Multilingual Matters.
- Penn State, University Faculty Senate Curriculum Resources, Glossary: http://www.psu.edu/ufs/curriculum_resources/guide/glossary.html (Dec 2011).
- South Australia Department of Education (2017). *Intercultural understanding*. Retrieved from <https://www.education.sa.gov.au/parenting-and-child-care/your-childs-education/australian-curriculum-general-capabilities/intercultural-understanding>
- Spinthourakis, J.A. (2007). Multiculturalism, diversity and the need for tolerance and Greek kindergarten teachers. *Problemy Wczesnej Edukacji* [Problems of Early Education], 1/2(5-6).
- Intercultural Understanding at UBC BLOG (2015). What does 'Intercultural Understanding' actually mean? <https://blogs.ubc.ca/interculturalu/2015/07/15/what-does-intercultural-understanding-actually-mean/>

Paveikslėlių šaltiniai, jei nebuvo nenurodyta

- 41 puslapis: <http://michaelbmaine.com/home/2010/6/14/moving-beyond-the-golden-rule.html>

Ko išmokau?

1 užduotis: Tolerancijos ir supratingumo reikšmė

Pasirinkite teisingą atsakymą šiems teiginiams. Yra tik vienas teisingas atsakymas.

1. Kas yra tolerancija?

- a) Tolerancija reiškia nuostatą, kad visi įsitikinimai, tradicijos, gyvenimo būdai ir papročiai yra geri.
- b) Tolerancija reiškia, kad perimate kitų žmonių mąstymo būdą.
- c) Tolerancija – noras priimti tokį elgesį ir įsitikinimus, kurie skiriasi nuo jūsų, nors galbūt jiems nepritariate.
- d) Tolerancija reiškia kompromisą dėl jūsų teisių ir pavojaus savo gyvenimo būdo
- e) Jei esate tolerantiškas, turite daryti tam tikrus kompromisus dėl savo teisių, o jūsų gyvenimo būdas atsiduria pavojuje.

2. Kodėl tolerancija svarbi?

- a) Ji skatina pagarbą kitų žmonių orumui ir laisvei.
- b) Ji apsaugo visų bendruomenės narių tapatybę.
- c) Ji užkerta kelią žmonėms primesti savo įsitikinimus ir gyvenimo būdą kitiems.
- e) Visi nurodyti atsakymai

3. Tarpkultūrinis supratingumas:

- a) yra būtinas, jei siekiame būti tolerantiškais.
- b) reiškia žinias apie kitas kultūras, ką lengva išmokti.
- c) leidžia atskirti skirtingų požiūrių, papročių, elgesio ir reakcijų priežastis.
- d) yra nesusijęs su savęs suvokimu.

2 užduotis: Požiūris ir supratingumas kitų kultūrų atžvilgiu

Įvertinkite savo nuomonę apie šiuos teiginius balu tarp 1 ir 5 (1 – „visiškai nesutinku“, 5 – „visiškai sutinku“)? Apibraukite skaičių, kuris geriausiai atspindi jūsų jausmus.

1. Mane erzina, kai žmonės kalba užsienio kalba mano šalyje.

1 2 3 4 5

2. Norėčiau turėti migrantų draugų.

1 2 3 4 5

3. Kai kalbu su kitų šalių žmonėmis, bandau suprasti, kodėl jie vienaip ar kitaip elgiasi.

1 2 3 4 5

4. Noriai klausiu žmonių apie jų papročius ir įsitikinimus.

1 2 3 4 5

5. Jei esate tolerantiškas vienu aspektu (pvz. religijos), reiškia esate tolerantiškas visais (pvz. seksualinės orientacijos).

1 2 3 4 5

6. Tolerancija ir supratingumas reikalingi bendraujant ir su mūsų šalies žmonėmis.

1 2 3 4 5

3 užduotis: Būdai, kuriais ugdoma tolerancija ir supratingumas

Perskaitykite šiuos teiginius ir pažymėkite varnelę šalia tų, kurie yra naudingi ugdant jūsų ir jūsų vaikų toleranciją ir supratingumą.

- 1) ☐ Supraskite savo kultūrinių vertybių, požiūrių ir įsitikinimų įtaką.
- 2) ☐ Mokyti apie kitas kultūras ir ieškoti aktualių šaltinių kartu su savo vaikais.
- 3) ☐ Rodyti pagarbą įvairioms kultūroms ir pozityviai bendrauti su įvairių kultūrų žmonėmis.
- 4) ☐ Kalbėti neigiamai apie kitų kultūrų vaikus mokykloje ar kaimynystėje.
- 5) ☐ Pažinti savo bendruomenės įvairovę ir padėti vaikams ją suprasti.
- 6) ☐ Kalbėti apie tai, kaip įvairios kultūrinės grupės pristatomos žiniasklaidoje.
- 7) ☐ Klausti mokytojų, ar mokyklos veikla padeda jūsų vaikams ugdyti supratingumą.
- 8) ☐ Bendrauti su savo vaikais apie tai, kaip jie priima įvairovę ir kaip ji veikia juos.

Teisingus atsakymus rasite [čia](#).

3 TEMA: TARPKULTŪRINIO BENDRAVIMO PRINCIPAI

Ko išmoksiu?

Šiame skyriuje jūs sužinosite apie:

*kultūros, kalbos ir komunikacijos santykį;
įvairių kultūrų bendravimo modelius, įskaitant neverbalinę
komunikaciją;
pagrindines tarpkultūrinio bendravimo taisykles.*

Kodėl tai svarbu?

Turėdami gerus tarpkultūrinio bendravimo įgūdžius mes galime bendrauti su įvairiomis kultūromis, o tai tampa vis svarbiau, nes pasaulis vis mažėja dėl nebrangių kelionių lėktuvu, interneto, anglų kalbos ir, žinoma, migracijos. Tarpkultūriniai bendravimo įgūdžiai yra labai svarbūs bendraujant su žmonėmis iš mūsų vaikų mokyklos daugiakultūrės aplinkos, ar tai būtų kiti tėvai, mokytojai ar mokyklos darbuotojai. Mažėjantis pasaulis nereiškia, kad jis tampa vienodas, tai reiškia, kad patiriame vis daugiau ir daugiau kontaktų su žmonėmis, kurių kultūra yra kitokia nei mūsų. Gebėjimas įveikti šį kultūrinį skirtumą ne tik taikiai, bet ir kūrybiškai bei naujoviškai tampa labai svarbiu įgūdžiu, leidžiančiu mums klestėti globaliame pasaulyje kaip piliečiams, bendruomenės nariams ir tėvams. Nepakanka tik kalbėti angliškai ar vietine kalba ir susipažinti su įvairiais papročiais, mes turime suprasti neverbalinę komunikaciją, kuri vyksta tarp kultūrų. Juk:

„Svarbiausias dalykas komunikacijoje yra išgirsti tai, kas nėra pasakyta.” – Peter Drucker

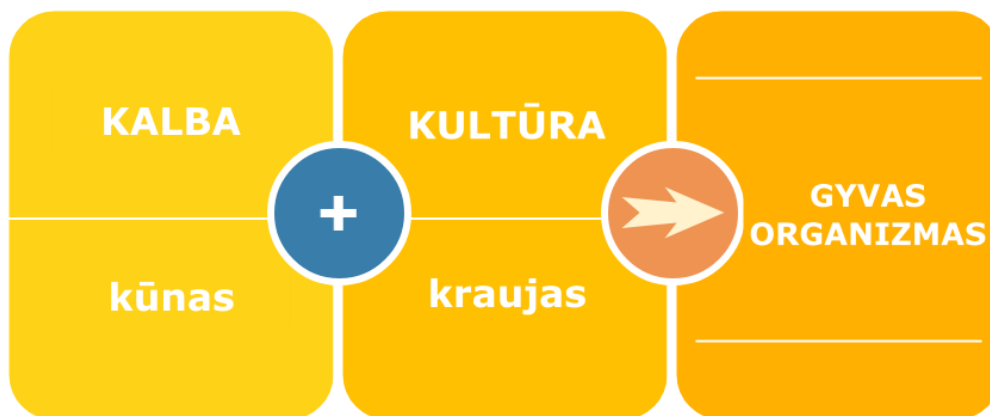

Santykis tarp kalbos, kultūros ir komunikacijos

Paprastai yra pripažįstama, kad kalba yra kultūros dalis, ir kad ji atlieka labai svarbų vaidmenį. Kai kurie mokslininkai mano, kad be kalbos, kultūra negalėtų egzistuoti. Kalba atspindi kultūrą, bet kartu ir yra jos įtakojama bei formuojama. Plačiąja prasme kalba atstovauja tautai, nes ji apima istorinę ir kultūrinę patirtį, požiūrį į gyvenimą ir gyvenimo bei mąstymo būdus. Brownas (2008: 171) taip apibūdina šiuos du dalykus: „Kalba yra kultūros dalis, o kultūra yra kalbos dalis; abu yra sudėtingai susipynę vienas su kitu, todėl nebūtų galima jų atskirti neprarandant kalbos ar kultūros reikšmingumo.“ Kitaip tariant, kultūra ir kalba yra neatsiejamos.

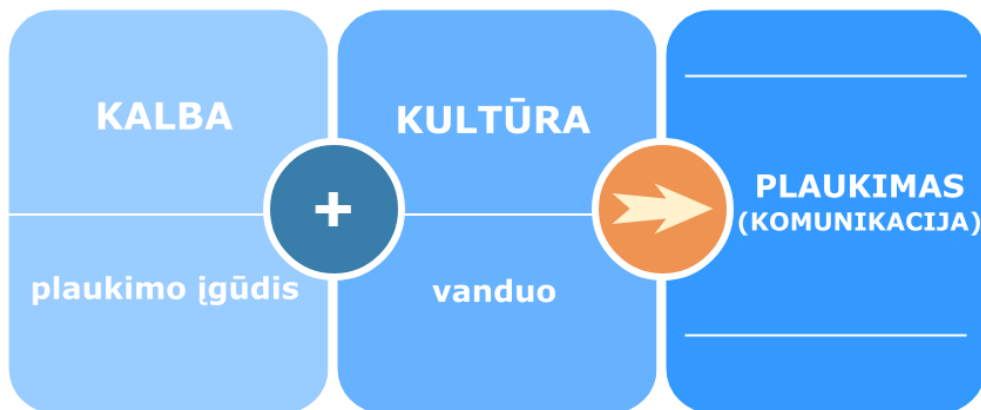
Kai kurie autoriai kalba apie kalbą, kultūrą ir komunikaciją naudodami metaforas. Jie sako, kad kalba yra kultūros veidrodis ta prasme, kad žmonės gali pamatyti kultūrą per kalbą. Kita metafora, naudojama simbolizuoti kalbą ir kultūrą, yra ledkalnis. Matoma dalis yra kalba su maža kultūros dalimi; didžioji dalis, paslėpta po paviršiumi, yra nematomas kultūros aspektas. Browno kalbos ir kultūros supratimas perteikiamas per šias tris metaforas.

Iš filosofinės perspektyvos:

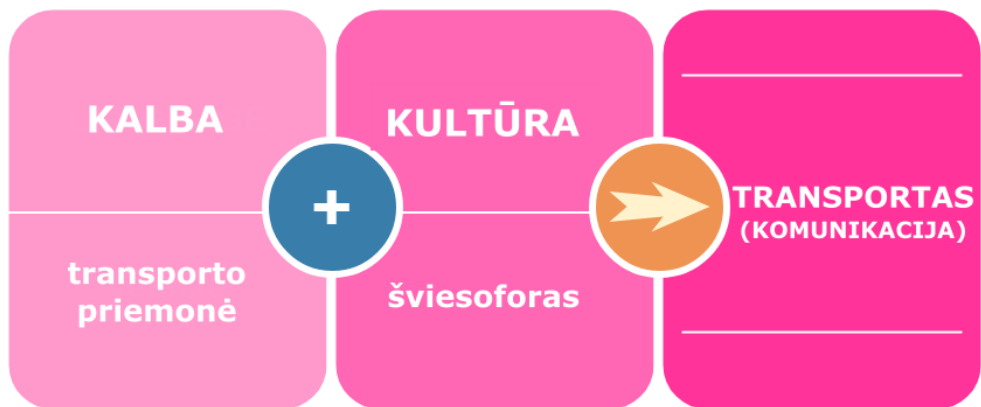
Kalba ir kultūra sudaro gyvą organizmą; kalba yra kūnas, o kultūra yra kraujas. Be kultūros kalba mirtų, o be kalbos kultūra neturėtų jokios formos.

Iš komunikacinės perspektyvos:

Komunikacija yra plaukimas, kalba yra plaukimo įgūdis, o kultūra – vanduo. Be kalbos komunikacija būtų labai ribota (sekli), o be kultūros apskritai nebūtų jokio bendravimo.

Iš pragmatinės perspektyvos:

Bendravimas yra tarsi važiavimas: kalba yra transporto priemonė, o kultūra – šviesoforas. Kalba palengvina ir paspartina komunikaciją, o kultūra reguliuoja, kartais skatina arba trukdo bendravimui.

Trumpai tariant, kalba ir kultūra, kad ir kokios skirtingos bebūtų, sudaro visumą.

Tai vaizdo įrašas, kuriame paaiškinama, kaip kalba formuoja mūsų požiūrį: [*Does language shape how we think?*](#)

- Ar galite prisiminti kokių nors pasakymų, kurie turi stiprią kultūrinę reikšmę? Ar lengva juos išversti į kitą kalbą?
- Ar galite prisiminti kokį nors žodį, kurį jūs perėmėte iš kitos kalbos, nes savo kalboje neturėjote žodžio, kuriuo galėtumėte apibūdinti tą daiktą ar reiškinį?
- Perskaitykite apie tai, kaip studentė iš Indijos apibūdina skirtingus komunikacinius modelius, su kuriais susidūrė Jungtinėse Amerikos Valstijose. Ar jums teko patirti ką nors panašaus bendraujant su žmonėmis iš kitos kultūros?

Studentė iš Indijos atkreipė dėmesį į JAV sveikinimosi modelius (Rothlauf, 2015: 95). Jos kultūroje žmonės sveikinas tik su pažįstamais. Iš pradžių ji stebėjosi tuo, kaip dažnai amerikiečiai sveikinas vieni su kitais, tačiau vėliau nusivylė: *Maniau, jiems tikrai įdomu, kaip man sekasi. Tada. . . „Gera, o jums?“ Tada supratau, kad iš tikrųjų atsakymas žmonėms nėra įdomus. Tai tik būdas parodyti, kad esate pastebėtas.*

Tolesniam mokymuisi siūlome paskaityti šį trumpą straipsnį apie kalbos ir kultūros ryšį. Tinklapije apačioje rasite nuorodas į kitus naudingus straipsnius.

[Santykis tarp kalbos ir kultūros](#)

Pagrindinės verbalinės komunikacijos sąvokos

Verbalinė komunikacija, t. y. žodžiai, kuriuos sakome ir girdime, padeda mums išreikšti save ir suprasti kitus. Naudojame juos, kad užduotume klausimus, kurie suteikia mums informacijos. Mes taip pat naudojame verbalinę komunikaciją, kai norime apibūdinti daiktus, žmones ir idėjas. Žodžiai padeda kažką pranešti, įtikinti ir pralinksinti kitus. Mūsų asmeniniai santykiai formuojami per žodines išraiškas. Kalba yra išraiškinga. Ji padeda išreikšti mūsų pastebėjimus, mintis, jausmus ir poreikius.

Yra trys svarbūs veiksniai, į kuriuos reikia atsižvelgti verbalinėje komunikacijoje:

Formulavimas: ar mano pasakymas yra aiškus, nuoseklus ir išsamus? Ar visa svarbi informacija yra įtraukta?

Produkavimas: ar *artikuliacija* ir *tarimas* yra aiškus ir teisingas, ar *gramatika* ir *sintaksė* teisinga, ar raiška laisva.

Adresatas: ar pasakymo *sudėtingumo* ir *mandagumo* lygis yra tinkami konkrečiam adresatui konkrečiame kontekste? Ar atsižvelgiama į adresato *požiūrį*, *kultūrą* ir *mąstyseną*?

Bendraujant su žmonėmis iš kitų kultūrų labai lengva būti nesuprastu, nes skiriasi kalbos mokėjimo įgūdžiai, humoro jausmas, mąstysena. Todėl ypač svarbu vengti tam tikrų neigiamų verbalinės komunikacijos aspektų, kurie gali sužlugdyti tarpasmeninius santykius:

- **Etiketės.** Niekam nepriskirkite tokių etikečių kaip neatsakingas, nepatikimas, savanaudis ar tinginys. Tokios nuomonės ir apibendrinimai gali tik pabloginti padėtį.

- **Sarkazmas.** „Ne, tu nieko nepraleidai iš trečiadienio pamokos. Mes tiesiog sėdėjome ir žiūrėjome vienas į kitą.“ Nors sarkasmas dažnai traktuojamas kaip humoras, per jį žmonės paprastai išreiškia neigiamus jausmus.
- **Praeitis.** Žmonės ištraukia neigiamas patirtis iš praeities, kai nenori aptarti esamos situacijos. Tai taip pat gali reikšti, kad jie jaučia pagiežą.
- **Neigiami palyginimai.** Lyginant žmogų su kitais gali atsirasti nepilnavertiškumo jausmas ir pasipiktinimas. Tėvai ir mokytojai gali neteisingai lyginti vaikus su jų broliais ir seserimis.
- **Grasinimai.** Grasinimas įprastai reiškia, kad produktyvus bendravimas jau nebevyksta. Tai taip pat rodo asmens nesaugumą.

Peržiūrėkite neigiamus verbalinės komunikacijos aspektus, kurie aptarti čia. Kuris iš jų, jūsų manymu, gali atitolinti žmones labiausiai? Kodėl? Kurio iš jų jums sunkiausiai išvengti? Kodėl?

Daugiau apie verbalinės komunikacijos principus ir įsivertinimo užduotis skaitykite čia:

[Verbalinė komunikacija: keli esminiai principai](#)

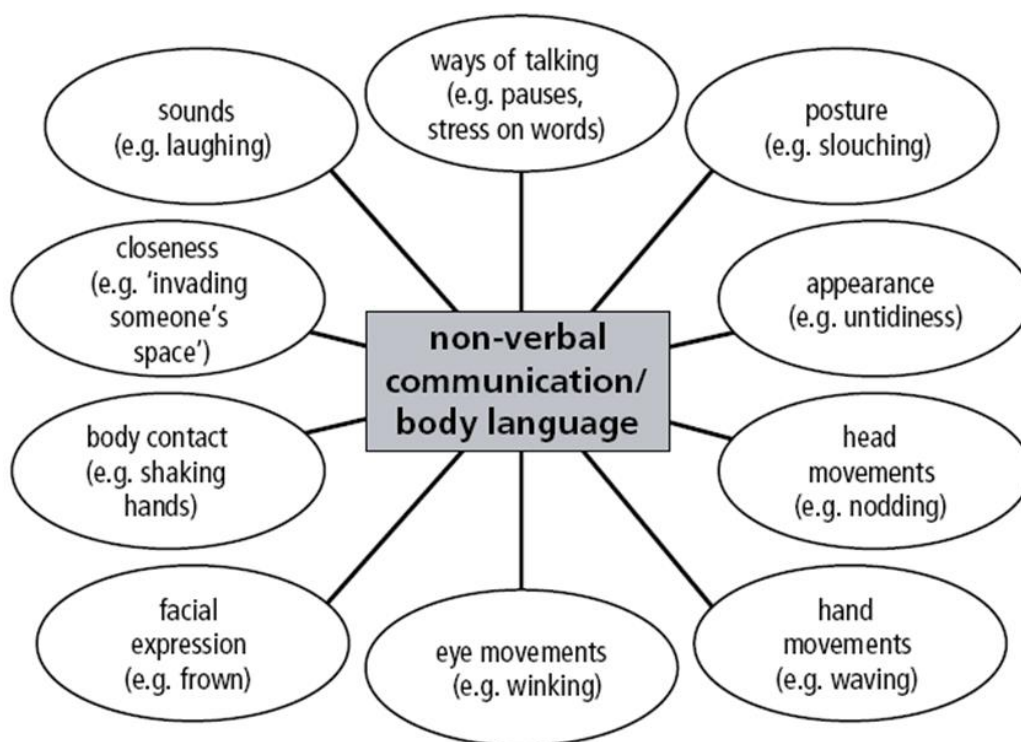

Pagrindinės neverbalinės komunikacijos sąvokos

Verbalinė komunikacija, žinoma, yra svarbi viso mūsų bendravimo dalis, tačiau neverbalinė komunikacija taip pat labai svarbi, o kartais netgi svarbesnė. Neverbalinė komunikacija apima:

- balso toną;
- kalbėjimo greitį;
- artikuliaciją;
- ritmą, intonaciją ir žodžių kirčius;
- veido išraiškas;
- akių kontaktą;
- gestus / prisilietimus;
- kūno kalbą ir pozą.

Neverbalinės komunikacijos aspektai

Neverbalinė komunikacija:

- gali **papildyti, sustiprinti, pakeisti** ar **prieštarauti** tam, kas sakoma;
- veikia kitus;
- **reguliuoja pokalbio eigą** pranešdama apie kalbėtojo pasakymo pradžią ir pabaigą bei interakcijos pradžią ir pabaigą;
- **veikia santykius**, nes ja naudojamės norėdami komunikuoti savo emocijas;
- **išreiškia mūsų tapatybę**, nes tai, kas esame, atsispindi mūsų gyvenamojoje ir darbo vietoje, drabužiuose, kuriuos dėvime, savęs pristatyme ir balso tone.

Tyrimai rodo, kad, kai mes reiškiame savo jausmus ir nuostatas, didelę dalį mūsų žinutės sudaro kūno kalba ir balso tonas. Neverbalinė raiška, daug dažniau negu verbalinė, yra netyčinė, spontaniška ar netgi nekontroliuojama (pvz., vyzdžio išsiplėtimas). Todėl daugelis žmonių linkę labiau pasikliauti neverbalinėmis užuominomis, o ne tuo, kas sakoma.

Gestai skirtingose kultūrose, tarptautinis etiketas: [Cultural curiosities](#)

Akių kontakto svarba Vakarų kultūrose: [Non-Verbal Communication: Eye Contact Avoidance](#)

Straipsnis apie tai, kaip pagerinti neverbalinės komunikacijos įgūdžius:

[Reading Body Language and Improving Your Nonverbal Skills](#)

Straipsnis apie 4 pagrindinius verbalinio ir neverbalinio bendravimo principus:

[The 4 Primary Principles of Communication](#)

- Kai susiduriate su komunikacine situacija, kurioje žodžiai prieštarauja neverbaliniams ženklams, kuriam teikiate daugiau reikšmės? Kodėl?
- Savęs pristatymas, drabužių stilius ir aplinka, pavyzdžiui, butas, automobilis ar biuras, siunčia neverbalinius pranešimus apie mūsų tapatybę. Paanalizuokite kai kuriuos neverbalinius signalus, kuriuos siunčia jūsų savęs pristatymas ar aplinka. Ką jie apie jus sako? Ar sukuria tokį įspūdį, kokio norite?
- Ar galite įvardinti konkrečius neverbalinės komunikacijos aspektus, kurie atspinti jūsų kultūrą ir naudojate juos savo kasdieniame gyvenime?
- Pagalvokite apie du savo vaikų mokytojus. Su kuriuo jaučiatės geriau kalbėdami apie savo vaikų pasiekimus, o su kuriuo blogiau? Kas verčia jus taip jaustis? Jų kūno kalba? Jų raiškos būdas? kažkas kito?

Pamąstymai apie neverbalinės komunikacijos įtaką

Perskaitykite žemiau pateiktą tyrimą apie teigiamą neverbalinio bendravimo įtaką.

Hyunwoo Jung ir Euichang Chai atliko tyrimą (2014 m.) ir stebėjo neverbalinę fizikos mokytojo komunikaciją su mokiniais aštuonis mėnesius 2 valandas per savaitę. Mokytojas Lee buvo laikomas labai optimistišku žmogumi, suprantančiu savo mokinius. Visą aštuonių mėnesių laikotarpį buvo stebimas jo neverbalinis bendravimas, pvz., veido išraiškos, drabužių pasirinkimas, balso tonas, prisilietimas ir dėmesingumas. Prasidėjus aštuonių mėnesių trukmės tyrimui, buvo apklausti mokiniai, pildomas stebėjimo dienoraštis, kuriame fiksuojama fizinė sąveika klasėje ir mokinių elgesio pokyčiai per aštuonių mėnesių laikotarpį. Remdamiesi stebėjimais, tyrėjai padarė išvadą, kad mokiniai akivaizdžiai pradėjo imituoti mokytoją Lee. Jie demonstravo užuojautą, pagarbą vieni kitiems, bendradarbiavimą ir nuoširdumą. Apklausiami mokiniai atrodė turintys labai teigiamą požiūrį šia tema, ir daugelis jų manė, kad taip yra dėl Lee mokymo būdo, elgsenos, optimistiško ir draugiško paskatinimo. Kai šis tyrimas buvo baigtas, paaiškėjo, kad Lee neverbalinis bendravimas padėjo ugdyti mokinių vertybes ir moralines nuostatas. Jie buvo mokomi rodyti pagarbą ir rūpintis vieni kitais, be to, jie pasitikėjo mokytojo sugebėjimu tinkamai dėstyti dalyką.

Dabar pagalvokite apie šiuos aspektus:

- Ar Lee vedė mokiniams pamoką apie teigiamą neverbalinę komunikaciją?
- Dabar pagalvokite apie savo neverbalinės komunikacijos įpročius. Galbūt imituojate ką nors nesąmoningai (tėvus, mokytoją, kažką kitą)?
- Kokį poveikį jūsų neverbalinės komunikacijos stilius gali turėti jūsų vaikams? Ar tokį, kokio norite?

Kultūrinių komunikacijos modelių charakteristikos

Komunikacija, o tiksliau, komunikaciniai nesusipratimai, yra viena iš pagrindinių konfliktų tarp skirtingų tautų, regionų ar netgi šeimų priežasčių. Toliau pateikiamas skirtingų komunikacijos stilių paaiškinimas padės suprasti, kaip gali kilti bendravimo problemų. Žemiau rasite pagrindinius verbalinės komunikacijos stilius, nustatytus tarpkultūrinės komunikacijos tyrimuose:

Hola
Hello
Hallo
Bonjour
Ciao
⋮

- Tiesioginis / netiesioginis komunikacijos stilius;
- Išsamus / tikslus / glaustas komunikacijos stilius;
- Asmeninis / kontekstinis komunikacijos stilius;
- Instrumentinis / emocinis komunikacijos stilius.

Šie stiliai egzistuoja visose kultūrose, o skirtingų stilių vartojimas priklauso nuo situacijos ir konteksto. Kultūriniu požiūriu vienas stilius tam tikroje situacijoje gali būti laikomas tinkamesniu nei kitas.

Tiesioginis / netiesioginis komunikacijos stilius

Tiesioginėje komunikacijoje tiek kalbėtojas, tiek klausytojas tikisi aiškios (tiesioginės) verbalinės ketinimų, norų, vilčių ir pan. raiškos (pvz., „aš esu alkanas“, „aš tave myliu“). **Netiesioginėje** komunikacijoje kalbėtojas netiesiogiai, užuominomis išreiškia savo mintis, vartoja diskurso žymeklius (pvz., „turbūt“, „gal“). Tikimasi, kad klausytojas pastebės neverbalinę komunikaciją, perskaitys užuominas kontekste tam, kad suprastų tikrąją prasmę.

Išsamus / tikslus / glaustas komunikacijos stilius

Kalbėjimo kiekis ir ekspresyvumo mastas yra išsamios, glaustos ir tikslios komunikacijos kriterijai. Vidurio Rytų kultūrose kasdieniams

pokalbiams būdingas gausus šnekėjimas ir turtinga kalba.

Tiksli komunikacija labiausiai būdinga Šiaurės Amerikos ir Šiaurės Europos kultūrose. Pranešimui perduoti nereikia nei daugiau, nei mažiau informacijos – kalbėtojas tiesiog vartoja tuos žodžius, kurie tiksliai apibūdina jo ketinimą. Nereikia jokių papildomų žodžių ar perfrazavimų. Tačiau egzistuoja kontekstiniai ir individualūs skirtumai.

Glaustoje komunikacijoje tai, kas pasakyta, laikoma tik dalimi viso pranešimo. Daug informacijos perduoda tyla, netiesioginės formos, labai santūrūs pasakymai ir pauzės. Šis komunikacijos stilius būdingas japonų kultūrai.

Asmeninis / kontekstinis komunikacijos stilius

Asmeninė komunikacija yra neformali, pabrėžianti asmenį ir lygiavertiškus santykius. Orientaciją į individą išryškina asmeninio įvardžio aš vartoseną. **Kontekstinė** komunikacija orientuota į statusą ir vaidmenis. Dažnai pabrėžiamas formalus bendravimas ir galios skirtumai tarp pašnekovų. Asmeniniai įvardžiai nevartojami dažnai; ne visa informacija turi būti aiškiai pasakyta.

Japonų, kinų ir indų kultūrose socialiniai vaidmenys lemia kalbėjimo stilių. Atsižvelgiama į skirtingą statusą, priimant sprendimą, kokia formalumo raiška turi būti vartojama. Kultūros, kurios naudoja asmeninį stilių, yra mažiau formalios, susitelkia į individą ir ignoruoja statuso skirtumus.

Instrumentinis / emocinis komunikacijos stilius

Viena vertus, instrumentinį ir emocinį bendravimo stilių galima susieti su individualizmu ir kolektyvizmu, kita vertus, su plataus ir siauro komunikacinio konteksto požiūriu. **Instrumentinis** komunikacijos stilius yra orientuotas į užduotį ir kalbėtoją; **emocinis** – į procesą ir klausytoją. Kalbine prasme tai reiškia eksplicitiškumą (instrumentinis

stilius) arba implicitiškumas (emocinis stilius). Instrumentinis stilius po truputį išigali tarptautinio verslo ir kitų profesijų kontekstuose, ypač Vakarų pasaulyje.

Straipsnis apie sociokultūrinių sričių įtaką komunikacijai: [Influence of Socio-cultural Domains on Communication](#)

Akademiniis tekstas, skirtas giliau suprasti įvairius kultūrinius komunikacijos modelius: [Verbal Communication Styles and Culture](#)

Užduotis pamąstyti

- 1) Kokia yra jūsų šalies kultūrinė orientacija? Ar ji skiriasi nuo jūsų elgesio?
- 2) Išanalizuokite šią lentelę ir pridėkite savo šalį į sąrašą, jei jos dar nėra ten.

Šalis	Tiesioginis / netiesioginis	Išsamus / tikslus / glaustas	Asmeninis / kontekstinis	Instrumentinis / emocinis
Danija	<i>tiesioginis</i>	<i>tikslus</i>	<i>asmeninis</i>	<i>instrumentinis</i>
Egiptas	<i>netiesioginis</i>	<i>išsamus</i>	<i>kontekstinis</i>	<i>emocinis</i>
Anglija	<i>tiesioginis</i>	<i>tikslus</i>	<i>asmeninis</i>	<i>instrumentinis</i>
Japonija	<i>netiesioginis</i>	<i>glaustas</i>	<i>kontekstinis</i>	<i>emocinis</i>
Saudo Arabija	<i>netiesioginis</i>	<i>išsamus</i>	<i>kontekstinis</i>	<i>emocinis</i>
Švedija	<i>tiesioginis</i>	<i>tikslus</i>	<i>asmeninis</i>	<i>instrumentinis</i>
JAV	<i>tiesioginis</i>	<i>tikslus</i>	<i>asmeninis</i>	<i>instrumentinis</i>

- 3) Kokias išvadas galite padaryti lygindami savo šalies komunikacijos stilių su kitų?

Pratimai kaip atpažinti skirtingus komunikacijos stilius

Siekdami visapusiškai suprasti skirtingus komunikacijos stilius ir kontekstus, kuriuose jie naudojami, pabandykite išsiaiškinti, kuris komunikacijos stilius atitinka šias frazes:

1. *Ponia Johnson, aš noriu pasikalbėti apie per pertrauką įvykusį incidentą tarp mano sūnaus ir kito vaiko.*

Tiesioginis ar netiesioginis?

2. *Ponia Johnson, norėčiau jūsų paklausti, ar vakar kažkas atsitiko, nes mano sūnus grįžo namo labai nusiminęs.*

Tiesioginis ar netiesioginis?

3. *Ponia Johnson, atėjau čia dėl prasto pažymio, kurį gavo mano sūnus už matematikos kontrolinį.*

Išsamus, tikslus ar glaustas?

4. *Ponia Johnson, vakar mano sūnus nenoriai parodė man pažymį, kurį gavo už matematikos kontrolinį. Aš pamaniau, kad būtų geriausia man pačiai ateiti ir paklausti apie jo pasiekimus ir ką mes, kaip tėvai, turėtume daryti, kad padėtume jam su namų darbais.*

Išsamus, tikslus ar glaustas?

5. *Ponia Johnson, reikia būti labai atidiems kalbant su vaikais apie seksualinę sveikatą ir reprodukciją.*

Asmeninis ar kontekstinis?

6. *Ponia Johnson, aš, geriau nei bet kas kitas, žinau, kaip auklėti savo vaiką.*

Asmeninis ar kontekstinis?²

² 1. Tiesioginis; 2. Netiesioginis; 3. Tikslus; 4. Išsamus; 5. Kontekstinis; 6. Asmeninis

Siauro vs. plataus komunikacinio konteksto kultūros

Kas yra siauro ir plataus komunikacinio konteksto kultūros?

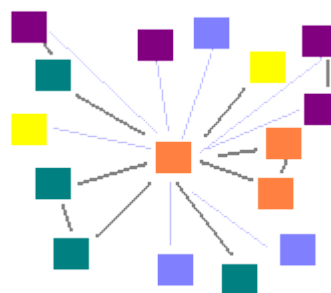
Vikipedijoje rašoma, kad terminai **plataus konteksto kultūra** ir **siauro konteksto kultūra** vartojami kultūroms apibūdinti, remiantis tuo, kaip aiškiai ir tiesiogiai žmonės kalba ir kiek kontekstas yra svarbus tam tikrose situacijose.

Pasak garsaus antropologo Edward T. Hall, kuris sukūrė šią koncepciją:

- Plataus komunikacinio konteksto kultūroje pasakymai yra netiesioginiai, daugiau informacijos slypi tame, kas nepasakoma žodžiais.
- Siauro komunikacinio konteksto kultūrose pasakymai turi aiškią, tiesioginę reikšmę, už žodžių nieko nėra paslėpta

Plataus konteksto komunikacija
komunikacija

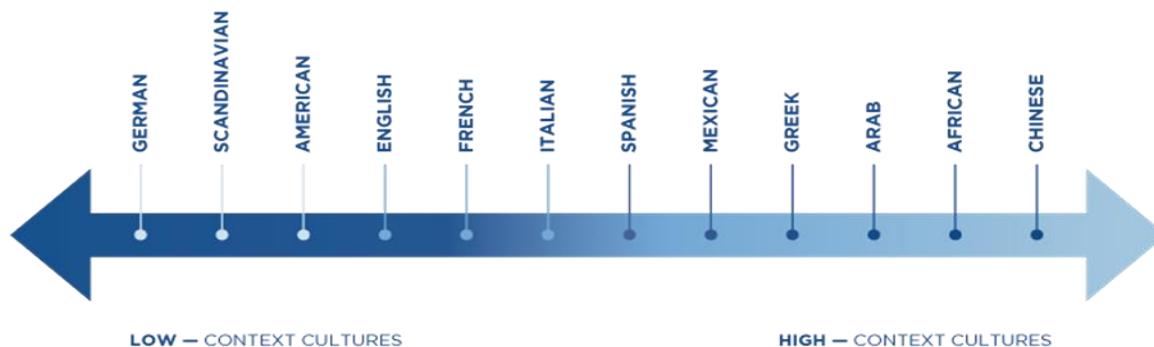

Siauro konteksto

Plataus komunikacinio konteksto kultūros: Afganistano, Afrikos, Arabų šalių, Brazilijos, Kinijos, Kanados prancūzų, Filipinų, Prancūzijos, Graikijos, Havajų, Vengrijos, Indijos, Indonezijos, Italijos, Airijos, Japonijos, Korėjos, Lotynų Amerikos, Nepalo, Pakistano, Persų, Portugalijos, Rusijos, Ispanijos, Tailando, Turkijos, pietinių JAV valstijų, Vietnamo, pietų ir vakarų slavų.

Siauro komunikacinio konteksto kultūros: Australijos, Olandijos, Kanados anglų, Anglijos, Suomijos, Vokietijos, Izraelio, Naujosios Zelandijos, Skandinavijos, Šveicarijos ir JAV.

Susitikimai su plataus ir siauro komunikacinio konteksto kultūromis

Be pageidaujamo komunikacijos būdo kultūros viduje, egzistuoja ir individualūs komunikaciniai parametrai, kuriems gali prireikti skirtingos kontekstinės informacijos. Pavyzdžiui, platus komunikacinis kontekstas, nepriklausomai nuo kultūros, yra būdingas šeimos susitikimuose, pokalbiuose ar vakarėliuose su draugais, brangiuose gurmanų restoranuose, restoranuose kaimynystėje su nuolatiniais klientais, studentų, gyvenančių studentų miesteliuose, bendravime ir pan. Šios žmonių grupės turi daug bendrų dalykų ir nereikia visko pasakyti eksplicitiškai, kad būtų suprantama. Žmogui iš šalies gali būti sunku suprasti plataus komunikacinio konteksto situaciją, nes jis neturi būtinos kontekstinės informacijos, todėl negali iš karto užmegzti santykių.

Siauro komunikacinio konteksto situacijas pašaliečiui gana lengva suprasti, nes komunikacinės situacijos kontekstas suteikia daug informacijos, kurios reikia norint suprasti situaciją ir į ją įsitraukti, todėl gana greitai galima užmegzti ryšius su žmonėmis. Siauro komunikacinio konteksto situacijos yra dideli oro uostai, tinkliniai prekybos centrai, kavinės, parduotuvės, sporto veikla, kurioje taisyklės yra aiškiai išdėstytos

ir pan., kur aiškumas yra labai svarbus, ir nesitikima, kad žmonės turėtų interpretuoti ar atspėti pasakymų reikšmes.

Atminkite, kad kiekviena kultūra ir kiekviena situacija turi plataus ir siauro komunikacinio konteksto aspektus. Pavyzdžiui, tėvų ir mokytojų asociacija paprastai yra siauro komunikacinio konteksto aplinka: bet kuris iš tėvų gali prisijungti, susitikimų datos, kas yra prezidentas, kas bus aptariama susitikime ir t. t. yra viešai prieinama informacija, ir visiems aišku, kaip dalyvauti susitikimuose. Tačiau, jei tai yra mažas miestelis, tikėtina, kad visi tėvų ir mokytojų asociacijos nariai gerai pažįsta vieni kitus ir turi daug bendrų interesų. Jie gali „susitarti“ apie tai, kas turėtų būti aptarta ar kas turėtų vykti, net nekalbėdami apie tai, nes jie gali turėti nesąmoningų, neišreikštų vertybių, turinčių įtakos jų sprendimams. Kiti tėvai, atėję iš išorės, negali suprasti, kaip iš tikrųjų priimami sprendimai. Taigi tėvų ir mokytojų asociacija yra siauro komunikacinio konteksto kultūra, tačiau turinti plataus komunikacinio konteksto aspektą, t. y. yra mažo miestelio bendruomenės dalis.

Du trumpi vaizdo įrašai apie bendravimą plataus ir siauro komunikacinio konteksto kultūrose:

[Understanding Cultural Communication Differences](#)

[What Is The Difference Between a High-Context and Low-Context Culture?](#)

Jei norite sužinoti daugiau informacijos, čia rasite pamoką, kurioje taip pat pateikiama labai naudingų vaizdo įrašų:

[High and Low Context Communication](#)

Nesusipratimų, kurie gali kilti tarp Indijos ir Vakarų kultūrų, rinkinys:

[Intercultural Communication: Misunderstandings](#)

Tinkamo bendravimo stiliaus pasirinkimas: atvejo analizė

Įsivaizduokite, kad dalyvaujate mokyklos tėvų posėdyje, kuriame daugelis narių tvirtina, kad visi tėvai turėtų aktyviai dalyvauti baigiamajame teatro renginyje prieš vasaros atostogas, sukurti vaikų kostiumus ir spektaklio meninį apipavidalinimą. Jūs norite prisijungti, tačiau neturite tam daug laiko dėl didelio darbo krūvio ir susiduriate su finansiniais sunkumais. Apsvarstykite šiuos klausimus:

- Kaip jūs atsisakysite dalyvauti teatro spektaklyje? Ar atvirai kalbėsite apie savo ketinimus ir problemas, su kuriomis susiduriate, ar bandysite rasti įtikinamą pasiteisinimą?
- Koks yra visuomenės, kurioje gyvenate, kultūrinis kontekstas? Ar tai turi įtakos jūsų reakcijai į kitus?
- Ar manote, kad atsakymas, kurį pateiksite tėvų organizacijai, bus priimtas, atsižvelgiant į kultūrinį kontekstą?

Į santykį vs. į užduotį orientuotos kultūros

Ar kada nors uždavėte sau šiuos klausimus?

- Kodėl amerikiečiai ir britai retai atsako į klausimą „Kaip sekasi?“
- Kodėl indėnai beveik niekada nesako „ne“, jei paklausiate jų „Ar galite tai padaryti?“
- Kodėl korėjiečiai ir kinai noriai leidžia laiką su savo kolegomis ne darbe?

Atsakymas slypi skirtume, kuris formuoja kiekvieną kultūrą – į užduotį ar į santykį orientuotas požiūris. Kai kurios kultūros vertina užduoties atlikimą, o kitoms ilgalaikiai santykiai su žmonėmis yra svarbesni nei užduotis, kurią turi atlikti.

Žinoma, nė viena šalis nepatenka į vieną ar kitą kraštutinumą. Paprastai jos esti kažkur viduryje, o kai kurios yra arčiau kraštutinių nei kitos. JAV, Kanada, Vokietija, Jungtinė Karalystė, Nyderlandai yra į užduotį orientuotų kultūrų pavyzdžiai, o Indija, Kinija, Ispanija, Italija, Graikija – į santykius orientuotos.

Kas skiriasi?

Į užduotį orientuota	Į santykį orientuota
Dėmesys darbo palengvinimui	Dėmesys interakcijos palengvinimui
Dėmesys struktūrai, vaidmenims ir užduotims	Dėmesys santykiams, gerovei ir motyvacijai
Prioritetas – pasiekti norimus rezultatus	Prioritetas – skatinti pozityvius santykius
Dėmesys tikslo siekimui	Dėmesys komandos nariams ir bendravimui
Griežtas tvarkaraščių ir planų sekimas, baudmės / paskatų sistema	Komunikacijos palengvinimas, kasdienė sąveika ir dažni komandos susitikimai

I užduotį orientuotos kultūros vertina atsidavimą užbaigti užduotį. Tai traktuojama kaip būdas parodyti pagarbą, profesionalumą, norą būti komandos dalimi. Jūs kuriate santykius rodydami, kad viską darote komandai. Bet koks proceso pertrūkis yra traktuojamas kaip blaškymas ir įsipareigojimo stoka, kuri neleidžia kurti prasmingų santykių.

Savo ruožtu, i santykį orientuotos kultūros leidžia įsiterpti kitiems žmonėms, nes nenori būti grubios ir įskaudinti kitus, neatsižvelgdamos į šių žmonių poreikius. Pašnekesiai apie dalykus, kurie visiškai nesusiję su užduotimi, yra būtini norint užmegzti santykius už darbo aplinkos ribų. Bendravimas yra didelė darbo dalis. Net daugelyje paskutinės minutės ar rimtų susitikimų Indijoje matysite, kad maistas yra neatsiejama susitikimo dalis. Labai dažnai su užduotimi susiję darbai atliekami ne darbo valandomis, susitikimai naudojami santykiams suformuoti.

Patarimai

Jeigu dirbate su žmonėmis iš i užduotį orientuotos kultūros:

- Laiku padarykite savo darbus.
- Į susitikimus ateikite pasirengę parodyti tai, ką padarėte.
- Visą, ką sakote, susiekite su užduotimi, našumu ir efektyvumu.

Jeigu dirbate su žmonėmis iš i santykį orientuotos kultūros:

- Kiekvieno susitikimo pradžioje būtinai paklauskite, kaip sekasi, klausykite atsakymo ir, svarbiausia, reaguokite į jį!
- Bendraukite su kolegomis ne tik darbo metu, bet ir po darbo.
- Prisiminkite jų gimtadienius, vaikų vardus ir mėgstamus dalykus.

Tarpkultūrinė komunikacija: ar aš sutelkiu dėmesį į užduotį ar į santykį?

Kokia yra jūsų šalies kultūrinė orientacija?

Ar ji skiriasi nuo jūsų elgesio?

Tinkamo požiūrio pasirinkimas: atvejo analizė

Neseniai persikėlėte į naują šalį, nes ten radote geresnį darbą. Esate naujas mokyklos tėvų organizacijos narys, ateinančio susirinkimo metu ketinate prisistatyti. Naujoje mokykloje yra daug vaikų iš užsienio, tačiau nė vienas iš jų tėvų neįsitraukęs į tėvų organizacijos veiklą. Jūs turite daug idėjų, susijusių su popamokinės veiklos organizavimu, aktyviai dalyvavote ankstesnės savo vaikų mokyklos veikloje. Apsvarstykite šiuos klausimus:

- Ar šalis, į kurią persikėlėte, yra į užduotį ar į santykius orientuota? Ar tai skiriasi nuo jūsų kultūros?
- Kokią strategiją taikysite, siekdami, kad kiti tėvai ir mokyklos darbuotojai jus priimtų? Kaip jūsų strategiją paveiks kontekstas?
- Kaip pristatysite save kitiems tėvams?
- Kaip ketinate pristatyti savo idėjas apie popamokinę veiklą kitiems tėvams?

Kultūriniai skirtumai neverbalinėje komunikacijoje

Neverbalinės komunikacijos formos

Neverbalinė komunikacija gali būti įvairių formų. Siekiant efektyviai bendrauti su žmonėmis iš kitų kultūrų, labai svarbu ne tik suprasti, kas pasakyta, bet ir tai, ką išreiškia jų kūno kalba. Žemiau pateikiamos septynios neverbalinės komunikacijos formos ir konkretūs kultūriniai pavyzdžiai.

Akių kontaktas

Akių kontaktas visose kultūrose turi didelę reikšmę – svarbu, ar akių kontaktas įvyksta, kas tai daro, ir kaip ilgai trunka. Daugelyje Azijos kultūrų akių kontakto vengimas laikomas pagarbos ženklu. Tačiau Lotynų ir Šiaurės Amerikoje akių kontaktas yra svarbus, siekiant parodyti žmonių lygybę. Ganoje, jei mažas vaikas žiūri suaugusiajam į akis, tai laikoma nepaklusnumo išraiška.

Prisilietimas

Dauguma kultūrinių išraiškų parodomos per prisilietimus. Pavyzdžiui, Amerikoje tvirtas rankos paspaudimas laikomas tinkamu būdu pasisveikinti su nepažįstamuoju. Prancūzijoje įprasta pasisveikinant pabučiuoti žmogų į abu skruostus. Šiaurės Amerikoje paliesti vaiko galvą yra priimtina, tačiau Azijoje tai traktuojama labai netinkamu poelgiu, nes galva laikoma šventa kūno dalimi. Artimuosiuose Rytuose kairė ranka paprastai naudojama kūno higienai, todėl manoma, kad priimti dovanas ar sveikintis šia ranka yra labai nemandagu. Taip pat yra įvairių kultūrinių požiūrių į fizinį kontaktą tarp tos pačios ir priešingos lyties asmenų.

Gestai

Gestai gali turėti labai skirtingas reikšmes. Jungtinių Amerikos Valstijų asmenys naudoja „OK“ ženklą, norėdami pasakyti, kad su kažkuo sutinka,

kažkam pritaria. Japonijoje tas pats simbolis reiškia pinigus. Argentiniečiai, belgai, prancūzai ir portugalai naudoja šį simbolį norėdami pasakyti „nulis“ arba „nieko“. Kai kuriose Rytų Europos šalyse manoma, kad šis ženklas reiškia įžeidimą.

POTENTIALLY EMBARRASSING GESTURAL MIXUPS

U.S. Gesture	Other Interpretations
Waving good-bye	Come here (Japan)
Good luck sign	Boyfriend (Japan)
Screw you sign	I don't believe you (Uruguay)
OK sign	Money (Japan)
	Sex (Mexico) Homosexual (Ethiopia)
Slash across the throat	Lost job (Japan)

Source: From D. Archer, (1997), "Unspoken Diversity: Cultural Differences in Gestures, *Qualitative Sociology*, 20: 81.

Fizinė erdvė

Tankiai apgyvendintų šalių gyventojai įprastai turi daug mažesnę poreikį asmeninei erdvei nei šalių, kuriose populiacijos tankumas nėra didelis. Pavyzdžiui, japonai mažiau linkę reaguoti į atsitiktinį nepažįstamo žmogaus prisilietimą nei amerikiečiai. Mažesnis asmeninės erdvės poreikis taip pat būdingas tokioms šalims kaip Lotynų Amerika, o asmeninių pokalbių kontekste – Vidurio Rytuose.

Veido išraiškos

Mirktelėjimas yra veido išraiška, turinti ypač daug prasmų. Pavyzdžiui, Lotynų Amerikoje gestas dažnai laikomas romantišku ar seksualiu kvietimu. Jorubos žmonės Nigerijoje mirkteli savo vaikams, jei nori, kad šie išeitų iš kambario. Kinams šis gestas yra nemandagus.

Laikysena

Laikysena gali perteikti galios struktūras, nuostatas ir mandagumo lygį. Kūprinimasis Taivane laikomas nepagarba, o kitose pasaulio dalyse apie tai visai nebus galvojama. Amerikoje stovėjimas rankas susidėjus ant

klubų gali reikšti galios ar išdidumo demonstravimą, o Argentinoje – pyktį ar metamą iššūkį.

Daugelyje kultūrų bato pado (tai, kas laikoma nešvara) rodymas yra labai nepriimtinas. Todėl sėdėti užsikėlus vieną koją ant kitos kelio Arabų šalyse nerekomenduojama.

Animacinis vaizdo įrašas, paaiškinantis neverbalinį bendravimą su pavyzdžiais: [Neverbalinė komunikacija](#)

Įdomus straipsnis, kuriame pateikiami kultūrinės neverbalinės komunikacijos pavyzdžiai: [Neverbalinė komunikacija](#)

Straipsnis apie tai, kaip lengvai gali kilti nesusipratimų dėl kultūrinių skirtumų, susijusių su neverbaline komunikacija: [Neverbalinė komunikacija tarp kultūrų: kaip įžeisti ir supainioti žmones visame pasaulyje nesakant nė žodžio](#)

<https://nonverbal.ucsc.edu/>

Ši Kalifornijos-Santa Cruz universiteto interneto svetainė leidžia išbandyti savo gebėjimą skaityti ir interpretuoti neverbalinę komunikaciją. Svetainėje pateikiami vaizdo įrašai, kuriuose nagrinėjami neverbaliniai kodai, įskaitant asmeninę erdvę ir gestus, siekiant geriau suprasti tarpkultūrinį bendravimą.

Kultūriniai skirtumai neverbalinėje komunikacijoje

1 užduotis

Perskaitykite šį realaus gyvenimo pavyzdį apie vieną neverbalinės komunikacijos aspektą – drabužius. Perskaite pabandykite prisiminti panašią savo gyvenimo patirtį.

Kai mokiausi užsienyje, Londone, drabužiai, kaip neverbalinė išraiška, iškart išduodavo, kad esame iš Amerikos. Mūsų aprangos stilius buvo labiau kasdienis, dėvėjome daugiau spalvotų drabužių, ant marškinėlių ir džemperių buvo užrašų. Vien tik tai daug ką pasakė; mums net nereikėjo prabilti, kad žmonės suprastų, jog esame amerikiečiai (Martin, Nakayama, 2010: 268).

2 užduotis

Perskaitykite šią realaus gyvenimo istoriją apie dovanas. Kas būtų laikoma netinkama dovana jūsų kultūroje? Ar kada nors padarėte klaidų pasirinkdami dovaną žmogui iš kitos kultūros?

Dovanoti dovanas, atrodo, turėtų būti universalus būdas pamaloninti kitą žmogų, jei tik dovana yra tinkama. Vienas mano kolega, Nishehs, kartą bandė nustebinti mūsų vadovą Joe. Nishehs įteikė Joe gerai supakuotą dovaną jų pirmojo susitikimo metu. Joe buvo tikrai maloniai nustebęs, kai gavo Nishehs dovaną, bet jo šypsena greitai išnyko, kai ją išpakavo. Joe piktai paklausė: „Kodėl žalia?“ Šokiruotas ir netekęs amo Nishehs murmėjo: „O kuo blogai žalia skrybėlė?“

Nesusikalbėjimas įvyko dėl kultūrinių skirtumų tarp jų. Nishehs yra iš Indijos, o Joe – iš Kinijos. Kinų kalboje žalia skrybėlė reiškia, kad žmona turi romaną (Martin, Nakayama, 2010, p. 279).

3 užduotis

Turėdami mintyje anksčiau minėtas realaus gyvenimo situacijas, pabandykite pagalvoti apie kitus kultūrinius skirtumus ir nesusipratimus, su kuriais susidūrėte bendraudami su tėvais iš kitos kultūros, pavyzdžiui, tokiose situacijose kaip:

- maisto ir receptų mainai;
- sportas;
- balso tonas ir išraiškingumas;
- darbas;
- praktinių įgūdžių dalinimasis ir gairių suteikimas;
- ginčai.

Tarpkultūrinės komunikacijos principai

Rašytoja Anais Nin kartą pasakė: „mes matome dalykus ne tokius, kokie jie yra, o tokius, kokie esame mes patys“. Dažnai nė nesuvokiame filtro, per kurį matome pasaulį. Kartais užuot pastebėję tam tikrą elgesį ir sustoję pagalvoti, ką jis galėtų reikšti, mes iškart pereiname prie išvadų apie jo prasmę ir jaučiamės įžeisti. Bendravimas su kitų kultūrų žmonėmis yra daug naudingesnis, kai galime suprasti vienas kitą, užkirsti kelią konfliktams ir dalintis pasitikėjimu ir gera valia. Nors nėra vieno veiksmingo tarpkultūrinio bendravimo recepto, toliau rasite keletą pagrindinių principų. Jie padeda keistis prasminga ir aiškia informacija tarp skirtingų kultūrų taip, kad būtų išlaikyta abipusė pagarba ir sumažintas priešiškas.

1. Pripažinti kultūrinės komunikacijos normas

- Naudokite ankstesniuose skyriuose įgytas žinias, kad nustatytumėte, ar kitas (-i) asmuo (-enys) yra kilęs iš plataus ar siauro komunikacinio konteksto kultūros, į santykius ar į užduotis orientuoti, ar jie bendrauja išsamiai, tiksliai ar glaustai.

2. Susitelkite į supratimą

- Klauskite atvirų klausimų;
- Nesmerkite;
- Nepulkite iškart reikšti nepritarimo;
- Atminkite, kad tai, kas iš pradžių buvo pateikta, iš tikrųjų gali būti netikra;
- Klausykitės kitų ir duokite jiems laiko papasakoti savo istorijas savu būdu ir savais žodžiais;

- Kai kuriems pirmiausia gali reikėti susikurti pasitikėjimo jausmą.
- 3. **Pripažinkite ir gerbkite kultūrinius skirtumus, o ne menkinkite juos**
 - Domėkitės ir pripažinkite kultūrinius / etninius / rasinius skirtumus;
 - Jei priimtina, paklauskite savo pašnekovo, ar yra kokių nors dalykų apie jo kultūrą / etninę kilmę / rasę, kuriuos, jo manymu, jūs turėtumėte žinoti;
 - Paklauskite, ar jūsų pašnekovas norėtų ką nors sužinoti apie jūsų kultūrą, kad geriau suprastų jūsų požiūrį.
- 4. **Sutelkite dėmesį į panašumus**
 - Darbas;
 - Šeima;
 - Laisvalaikio veiklos.
- 5. **Elkitės su visais žmonėmis oriai ir pagarbiai**
 - Būkite atviri;
 - Būkite paprasti;
 - Kalbėkite mandagiai;
 - Nesmerkite ir venkite daryti prielaidas.

Kurį iš efektyvaus tarpkultūrinio bendravimo principų, jūs jau taikote, ir ties kuriuo dar reikia gerokai padirbėti?

Paanalizuokite, kaip tapote tokie kompetentingi su pirmuoju, ir apgalvokite būdus, kaip galėtumėte patobulinti antrąjį.

BBC anglų kalbos mokomoji medžiaga apie kultūrinius skirtumus komunikacijoje: [Sužinokite apie kultūrinius skirtumus per 6 minutes](#)

Kaip kultūra lemia elgesį | Julien S. Bourrelle | TEDxTrondheim: [Kaip kultūra skatina elgesį](#)

Įdomus tinklaraščio straipsnis, kuriame pateikiami naudingi patarimai efektyviam tarpkultūriniam bendravimui: [Patarimai tarpkultūrinei komunikacijai](#)

Svetainė, kurioje yra keturių kalbų – anglų, prancūzų, italų ir vokiečių – tarpkultūrinio bendravimo atvejų analizė:

<https://miccases.wordpress.com/>

Įdomus požiūris, kaip motyvuoti žmones suprasti, kad kitos kultūros yra skirtingos: [Ką išgelbėtumėte?](#)

Čia pristatomas įdomus tyrimas apie kultūros įtaką tėvų ir vaikų santykiams: [Kultūros vaidmuo tėvų ir mokytojų santykiuose](#)

Paprasti efektyvaus tarpkultūrinio bendravimo metodai

Kiekviena kultūra turi savo bendravimo modelius ir tinkamą kūno kalbą. Net jei nėra kalbos barjerų, tarpkultūrinis bendravimas gali būti sudėtingas. Toliau rasite dešimt geriausių efektyvaus tarpkultūrinio bendravimo patarimų, kurie buvo paimti iš Chrysos.org:

1. Elkitės pagal etiketo normas

Daugelis kultūrų turi ypatingą bendravimo etiketą. Prieš susitikimą patyrinėkite tikslią kultūrą arba, jei turite laiko, sudalyvaukite tarpkultūriniuose mokymuose. Pavyzdžiui, daugelyje kultūrų tikimasi

tam tikro formalumo laipsnio bendravimo pradžioje. Kiekviena kultūra turi tam tikrą būdą šį formalumą išreikšti: „Herr“ ir „Frau“ Vokietijoje, pavardžių ir vardų sukeitimas Kinijoje, „san“ vartojimas Japonijoje vyrams ir moterims ir t.t. Atkreipkite

dėmesį į šiuos formalius ženklus ir neskubėkite kreiptis vardu, kol negausite pašnekovo leidimo.

2. Venkite slengo

Net labiausiai išsilavinę negimtakalbiai anglų kalbos vartotojai neturi tinkamo supratimo apie anglų slengą, idiomą ir posakius. Jie gali suprasti pavienius žodžius, kuriuos pasakėte, bet ne kontekstą ar prasmę. Todėl galite juos supainioti ar net įžeisti.

3. Kalbėkite lėtai

Net jei anglų yra bendra kalba tarpkultūrinėje situacijoje, nėra gerai kalbėti įprastu tempu. Kalbėjimo tempo sulėtinimas ir aiški bei tinkama tartis padės. Padalinkite savo sakinius į trumpus pasakymus ir duokite laiko klausytojui išsiversti ir suprasti jūsų žodžius. Bet nesulėtinkite

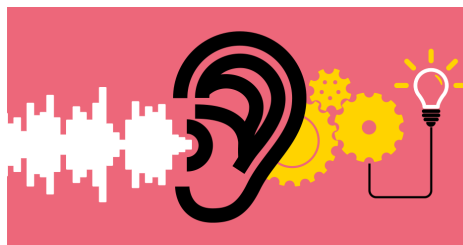
kalbėjimo tempo per stipriai, kad neatrodytumėte pernelyg globėjiškas. Jei asmuo, su kuriuo bendraujate, kalba per greitai arba jo akcentas apsunkina supratimą, nebijokite mandagiai paprašyti sulėtinti.

4. Kalbėkite paprastai

Tarpkultūrinio pokalbio metu jums nereikia apsunkinti vienas kitam situacijos vartojant sudėtingus žodžius. Tiesiog kalbėkite paprastai. Dviejų skiemenų žodžius gerokai paprasčiau suprasti nei trijų, o vienskiemeniai žodžiai yra geriau nei dviskiemeniai. Užuot sakę „Prašome tai padaryti efektyviai“, sakykite „Prašome tai padaryti greitai“.

5. Klausykite aktyviai

Aktyvus klausymasis yra labai veiksminga strategija, skirta pagerinti tarpkultūrinį bendravimą. Perfrazuokite arba apibendrinkite,

ką pasakė kitas asmuo, kad įsitikintumėte, jog jį teisingai supratote, dažnai užduokite klausimus. Tai padeda sukurti sklandžią komunikaciją ir užtikrina, kad svarbi informacija nebūtų praleista arba netinkamai suprasta.

6. Keiskitės kalbėtojo ir klausytojo vaidmenimis

Nuolat keičiantis klausytojo ir kalbėtojo vaidmenimis pokalbis taps laisvesnis. Pasakykite savo mintį ir klausykite, ką pasakys jūsų pašnekovas. Kai žmonėms anglų kalba yra svetimoji, geriau su jais kalbėti trumpais pasakymais, o ne pateikti ilgą monologą, kuris gali būti sunkus suprasti.

7. Užrašykite

Jei nesate tikri, ar kitas asmuo tinkamai jus suprato, užrašykite, kad įsitikintumėte. Tai gali būti ypač naudinga kalbant apie didelius skaičius. Pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje milijardą rašome taip – 1,000,000,000, o JAV – 1,000,000,000,000.

8. Venkite uždarų klausimų

Neformuluokite klausimų taip, kad į juos atsakyti reiktų tik „taip“ arba „ne“. Daugelyje kultūrų sunku ar nepriimtina atsakyti neigiamai, vadinasi, jums visada bus atsakyta „taip“, net jei tikrasis atsakymas yra „ne“. Klauskite atvirų klausimų, kuriuose reikia pateikti informacijos.

9. Atsargiai su humoru

Daugelis kultūrų labai rimtai vertina verslą ir tiki, kad visada reikia elgtis profesionaliai ir vadovautis protokolu. Todėl jie nesupranta humoro ir anekdotų verslo kontekste. Jei, nepaisant to, nuspręsite naudoti humorą, įsitikinkite, kad jis bus suprantamas ir vertinamas kitoje kultūroje, nieko neįžeis. Atkreipkite dėmesį, kad britų sarkazmas užsienyje paprastai turi neigiamą poveikį.

10. Palaikykite

Veiksminga tarpkultūrinė komunikacija reiškia, kad visi komunikantai jaučiasi patogiai. Bet kokiame pokalbyje su negimtakalbiu anglų kalbos vartotoju elkitės pagarbiai, stenkitės kalbėti aiškiai ir palaikykite bei paskatinkite jį. Tai padės sustiprinti jo pasitikėjimą jumis.

Įdomus straipsnis apie tai, kaip galite efektyviai bendrauti su kitais:
[Veiksminga tarpkultūrinė komunikacija](#)

Paprasti efektyvaus tarpkultūrinio bendravimo metodai

Koks yra tinkamas elgesys jūsų kultūroje, kai susiduriate su tokiomis situacijomis?

1. Atsiliepti telefonu per susitikimą (verslo, socialinį, formalų, neformalų).
2. Kalbėti su žmonėmis skirtinai dėl jų lyties, amžiaus, pareigų ir pan.
3. Pasakyti savo nuomonę per darbo ar tėvų susirinkimą.

Ar žinote kultūrų, turinčių kitokias elgesio normas?

Išbandykite: kitame tėvų susirinkime paklauskite 2 ar 3 tėvų iš kitų kultūrų apie jų kultūrines normas aprašytose situacijose.

3 temos kartojimas

Šioje „Tarpkultūrinio bendravimo principų“ temoje sužinojote apie glaudų kalbos, kultūros ir komunikacijos ryšį. Komunikacija labai priklauso nuo asmens gimtosios kultūros, o kultūra, kaip mes sužinojome, labai skiriasi įvairiais aspektais. Egzistuoja plataus ir siauro komunikacinio konteksto kultūros, taip pat į santykį arba į užduotį orientuotos. Remiantis šiais skirtumais, yra dar daugiau su kultūra susijusių komunikacijos stilių. Taikydami pagrindinius tarpkultūrinio bendravimo principus galime mėgautis gerais santykiais su žmonėmis iš kitų kultūrų ir užkirsti kelią konfliktams.

Siūlomos užduotys grupėse

1 užduotis

Pagrindinė verbalinės komunikacijos funkcija yra mūsų identiteto raiška. Paprašykite mokinių nurodyti savybes ar žodžius, kurie yra svarbūs jų tapatybei kiekviename iš šių kontekstų: akademiniame (pvz., sąžiningas mokinytis), profesiniame (pvz., vadybininkas), asmeniniame (pvz., vieniša mama) ir pilietiniame (pvz., nepriklausomas).

Tegul mokiniai palygina savo atsakymus. Ar jie pastebėjo kažkokių skirtumų tarp pasirinktų žodžių ar tapatybės svarbos priklausomai nuo kultūros?

2 užduotis

Tikslas: suteikti jums neverbalinės komunikacijos patirties.

Eiga:

- Pasirinkite partnerį arba jis bus jums priskirtas.
- Pasirinkite temą, kuria abu jaučiatės galintys kalbėti. Šia tema turėsite kalbėti kurį laiką, todėl arba pasirinkite gerą temą, arba turėkite atsargines. (Filmų pasirinkimas? Restorano pasirinkimas?)
- Kalbėdami vieni su kitais, būkite šiose pozicijose (apie 2-3 minutes kiekvienoje):
 - Stovėkite toli vienas nuo kito;
 - Stovėkite labai arti vienas kito, veidas į veidą (beveik besiliečiantys);
 - Abu atsisėskite;

- Vienas iš jūsų atsistokite, o kitas – sėdėkite (apsikeiskite vaidmenimis);
- Vienas asmuo kalba, o kitas neverbaliai parodo, kad nesiklauso (apsikeiskite vaidmenimis);
- Vienas asmuo kalba, o kitas neverbaliai parodo, kad aktyviai klausosi (apsikeiskite vaidmenimis).

Aptarimas / klausimai diskusijai

Tai galite padaryti klasėje arba galite užrašyti savo atsakymus į šiuos klausimus. Jei tai yra rašymo užduotis, turite apgalvotai atsakyti į visas kiekvieno klausimo dalis, naudodami pavyzdžius, mažiausiai vieną pastraipą.

- Ar buvo kokių nors pozicijų, kuriose bendraudami jautėtės labai nepatogiai? Kodėl? Kodėl ne?
- Kaip jautėtės, kai sėdėjote, kalbėdami su savo partneriu, kuris stovėjo? Ar manote, kad kiti žmonės jaučiasi taip pat? Kodėl? Kodėl ne?
- Kai bandėte partneriui parodyti, kad jo nesiklausote, kokius neverbalinės komunikacijos būdus naudojote? Ar manote, kad jie veiksmingai pranešė apie jūsų nesusidomėjimą? Ką darė jūsų partneris, kad supratote, jog jūsų neverbalinis bendravimas buvo veiksmingas (arba neveiksmingas)?
- Kai bandėte partneriui parodyti, kad jo aktyviai klausotės, kokius neverbalinės komunikacijos būdus naudojote? Ar manote, kad jie veiksmingai pranešė apie jūsų susidomėjimą? Ką jūsų partneris darė, kad supratote, jog jūsų neverbalinis bendravimas buvo veiksmingas (arba neveiksmingas)?

- Ką sužinojote iš šios patirties? Ar tai naudinga jūsų asmeniniame ar profesiniame gyvenime? Kodėl? Kodėl ne?

3 užduotis

1. Padalinkite mokinius į poras.
2. Paskirkite vieną mokinį būti mokiniu A, o kitą – mokiniu B.
3. Kiekvienam mokiniui duokite toliau pateikto scenarijaus kopiją.
4. Mokinys A skaitys savo eilutes garsiai, o studentas B savo eilutes išreikš neverbaliai.
5. Duokite mokiniui B lapelį, ant kurio parašyta kokia nors emocija. Pavyzdžiui, mokinys B skuba, jam nuobodu, jaučiasi kaltas.
6. Po dialogo paprašykite mokinio A atspėti, kokia emocija turėjo įtakos mokiniui B.

Dialogas:

A: Gal matei mano knygą? Neprisimenu, kur ją pasidėjau.

B: Kokią?

A: Apie paslaptingą žmogžudystę. Tą, kurią tu pasiskolinai.

B: Ar šita?

A: Ne, tai ta, kurią tu pasiskolinai.

B. Nesiskolinau!

A: Gal ji po kėde. Ar gali pažiūrėti?

B: Gerai, minutėlę.

A: Kiek dar užtruksi?

B: Vaje, kodėl toks nekantrus?

Negaliu pakęsti, kai pradedi vadovauti.

A: Nesvarbu. Susirasiu pats.

B: Palauk, radau!

Literatūros sąrašas

- Brown, H. D. (2008). *Principles of language learning and teaching* (Fifth ed.). White Plains, NY: Pearson Longman.
- Burrus, K. (2017, January 12). Why is intercultural communication important to know? Summary from the interview with Dr. Milton Bennett. Retrieved June 12, 2018, from <http://mkbconseil.ch/intercultural-communication-important-know-summary-interview-dr-milton-bennett/>
- Ingo Neuling (Author), 1999, Differences in communication styles between cultures, Munich, GRIN Verlag, <https://www.grin.com/document/104380>
- Jiang, W. (2000). The relationship between culture and language. *ELT Journal*, 54(4), 328-334. doi:10.1093/elt/54.4.328
- Martin, J. N., & Nakayama, T. K. (2010). *Intercultural communication in contexts* (Fifth ed.). New York: McGraw-Hill Higher Education.
- Matthew McKay, Martha Davis, and Patrick Fanning, *Messages: Communication Skills Book*, 2nd ed. (Oakland, CA: New Harbinger Publications, 1995)
- Managing Mental Health Matters. (n.d.). Retrieved from <https://www.workplacestrategiesformentalhealth.com/mmhm>
- (n.d.). Retrieved from <http://www.culture-at-work.com/highlow.html>
- Osborne, R., & Lithuania Tribune. (2017, March 02). Understanding Lithuania. Retrieved from <https://en.delfi.lt/lithuania/society/understanding-lithuania.d?id=73704734>
- Sharland, A. (2015, July 09). STILL Believing Communication is 7% words, 38% tone of voice, 55% body language? Retrieved from <https://www.linkedin.com/pulse/still-believing-communication-7-words-38-tone-voice-55-alan-sharland/>
- Task Oriented vs. Relationship Oriented Cultures. (2016, March 11). Retrieved from <http://manasikakade.com/blog/2015/04/decode-a-culture-task-oriented-vs-relationship-oriented/>
- Task-oriented and relationship-oriented leadership. (2018, July 10). Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Task-oriented_and_relationship-oriented_leadership
- Top Ten Tips for... Effective Cross-Cultural Communication. (n.d.). Retrieved from <https://www.chrysos.org.uk/blog/top-ten-tips-for-effective-cross-cultural-communi>
- Rothlauf, J. (2015). *A Global View on Intercultural Management: Challenges in a Globalized World*. Berlin/Boston: De Gruyter.

Paveikslėlių šaltiniai, jei nebuvo nenurodyta

62 puslapis: [http://1.bp.blogspot.com/-](http://1.bp.blogspot.com/-CMIqypi2Hco/U4vRZKIpnMI/AAAAAAAAIaY/6RPPqL4v29g/s1600/NonVS.gif)

[CMIqypi2Hco/U4vRZKIpnMI/AAAAAAAAIaY/6RPPqL4v29g/s1600/NonVS.gif](http://1.bp.blogspot.com/-CMIqypi2Hco/U4vRZKIpnMI/AAAAAAAAIaY/6RPPqL4v29g/s1600/NonVS.gif)

66 puslapis:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Greetings_Cross_Cultural_Communication.jpg

70 puslapis:

<https://i.pinimg.com/originals/c6/7b/7a/c67b7a2d6eca6a89b92cf70344a47f09.jpg>

71 puslapis: <https://online.seu.edu/high-and-low-context-cultures/>

82 puslapis: <https://www.toppr.com/guides/business-communication-and-ethics/intro-to-business-communication/effective-oral-communication/>

85 puslapis: <https://ncadvertiser.com/97470/a-question-of-etiquette-so-what-are-good-manners/>

86 puslapis: <https://www.seek.com.au/career-advice/3-reasons-why-active-listening-is-a-must-have-skill>

89 puslapis: <https://www.businesscommunicationarticles.com/importance-of-cross-cultural-communication/>

Ko išmokau?

1 užduotis: Santykis tarp kalbos, kultūros ir komunikacijos

Žemiau rasite penkis teiginius. Turite nuspręsti, ar šie teiginiai yra teisingi, ar klaidingi. Jei teiginys yra klaidingas, pagalvokite, kodėl.

1. Kalba nėra susijusi su kultūra.

Teisinga ar klaidinga?

2. Kai kurie teigia, kad be kalbos nebūtų kultūros.

Teisinga ar klaidinga?

3. Jei palygintume bendravimą su važiavimu, tai kalba yra šviesoforas, o kultūra – transporto priemonė.

Teisinga ar klaidinga?

4. Jei palygintume kalbą ir kultūrą su ledkalniu, tai matoma jo dalis būtų kalba su nedidele kultūros dalimi, o didesnė paslėpta dalis yra nematomas kultūros aspektas.

Teisinga ar klaidinga?

2 užduotis: Pagrindinės verbalinės ir neverbalinės komunikacijos sąvokos

Žemiau rasite trumpą pastraipą apie verbalinį ir neverbalinį bendravimą. Čia yra keletas klaidų, o jūsų užduotis – jas ištaisyti. Galite pabraukti arba apibraukti vietas, kurios, jūsų manymu, yra neteisingos.

Verbalinė komunikacija nepadeda mums išreikšti savęs ar suprasti kitų. Svarbu, kad jūsų pasakymas būtų neaiškus, nenuoseklus ir neišsamus. Bendraujant su žmonėmis iš kitų kultūrų labai sunku būti nesuprastu, nes visose kultūrose kalbos mokėjimo įgūdžiai, humoro jausmas, mąstysena yra panašūs. Naudodami šiuos įrankius, galime sukurti stiprius tarpasmeninius santykius: sarkazmą, patirčių iš

praeities traukimą ir grėsmes. Neverbalinė komunikacija yra ne tokia svarbi kaip verbalinė komunikacija. Neverbalinė komunikacija apima balso toną, veido išraiškas, gestus, kūno kalbą ir sakomus žodžius. Tyrimai rodo, kad, kai mes reiškiame savo jausmus ir nuostatas, mūsų kūno kalba ir balso tonas visiškai nėra svarbūs. Neverbalinė raiška, daug dažniau negu verbalinė, yra tyčinė ir suplanuota. Todėl daugelis žmonių linkę labiau pasikliauti neverbalinėmis užuominomis, o ne tuo, kas sakoma.

3 užduotis: Kultūrinių komunikacijos modelių charakteristikos

Šioje užduotyje turite sujungti komunikacijos stilius kairėje su teisingais paaiškinimais dešinėje. Komunikacijos stiliai ir paaiškinimai šiuo metu yra sumaišyti, todėl jūsų užduotis yra juos suporuoti.

1. Tiesioginė komunikacija	a) Kalbėtojas netiesiogiai, užuominomis išreiškia savo mintis, vartoja diskurso žymeklius (pvz., „turbūt“, „gal“). Tikimasi, kad klausytojas pastebės neverbalinę komunikaciją, perskaitys užuominas kontekste tam, kad suprastų tikrąją prasmę.
2. Netiesioginė komunikacija	b) Tai, kas pasakyta, laikoma tik dalimi viso pranešimo. Daug informacijos perduoda tylą, netiesioginės formos, labai santūrus pasakymai ir pauzės. Šis komunikacijos stilius būdingas japonų kultūrai.
3. Glausta komunikacija	c) Tiek kalbėtojas, tiek klausytojas tikisi aiškios (tiesioginės) verbalinės ketinimų, norų, vilčių ir pan. raiškos (pvz., „aš esu alkanas“, „aš tave myliu“).

4 užduotis: Siauro vs. plataus komunikacinio konteksto kultūros

Pasižiūrėkite į žemiau pateiktą skirtingų scenarijų sąrašą. Turite nuspręsti, ar tai yra siaurio, ar plataus konteksto situacijų pavyzdžiai.

- 1. Esate šeimos susitikime, kur jūsų teta aptarinėdama savo sūnėno darbą, pakelia vieną antakį ir visi pradeda juoktis.**

Siauras ar platus kontekstas?

- 2. Mokate už autobuso bilietą.**

Siauras ar platus kontekstas?

- 3. Lankotės pašte, norėdami išsiųsti laišką užsienyje gyvenančiam draugui.**

Siauras ar platus kontekstas?

- 4. Dalyvaujate tėvų susirinkime mokykloje.**

Siauras ar platus kontekstas?

5 užduotis: Į santykį vs. į užduotį orientuotos kultūros

Žemiau rasite pavyzdžių sąrašą. Turite nuspręsti, ar pavyzdys kairėje yra į santykio ar į užduotį orientuotos kultūros požymis. Įrašykite atsakymus į tuščias langelius dešinėje pusėje.

Pavyzdys		Į santykį ar į užduotį orientuotos kultūros požymis?
1.	Dėmesys darbo palengvinimui	
2.	Dėmesys santykiams, gerovei ir motyvacijai	
3.	Dėmesys struktūrai, vaidmenims ir užduotims	
4.	Dėmesys interakcijos palengvinimui	

6 užduotis: Kultūriniai skirtumai neverbalinėje komunikacijoje

Jums pateikti teiginiai, kuriuose trūksta svarbios informacijos. Po teiginių rasite pasirinkimo variantų – turite pasirinkti teisingą atsakymą, kuris užbaigtų teiginį.

1. _____, jei mažas vaikas žiūri suaugusiajam į akis, tai laikoma nepaklusnumo išraiška..
 - a. Amerikoje
 - b. Ganoje
 - c. Brazilijoje

2. Dauguma kultūrinių išraiškų parodomos per _____.
Pavyzdžiui, Prancūzijoje įprasta pasisveikinant pabučiuoti žmogų į abu skruostus.
 - a. akių kontaktą
 - b. laikyseną
 - c. prisilietimus
3. Gestai gali turėti labai skirtingas reikšmes. Jungtinių Amerikos Valstijų asmenys naudoja „OK“ ženklą, norėdami pasakyti, kad su kažkuo sutinka, kažkam pritaria. Japonijoje tas pats simbolis reiškia _____.
 - a. pinigus
 - b. meilę
 - c. įžeidimą
4. Tankiai apgyvendintų šalių gyventojai įprastai turi daug mažesnį poreikį _____ nei šalių, kuriose populiacijos tankumas nėra didelis. Pavyzdžiui, japonai mažiau linkę reaguoti į atsitiktinį nepažįstamo žmogaus prisilietimą nei amerikiečiai.
 - a. tylioms vietoms
 - b. asmeninei erdvei
 - c. gyvenamajai erdvei
5. _____ yra veido išraiška, turinti ypač daug prasmių. Pavyzdžiui, Lotynų Amerikoje gestas dažnai laikomas romantišku ar seksualiu kvietimu. Jorubos žmonės Nigerijoje _____ savo vaikams, jei nori, kad jie išeitų iš kambario. Kinams šis gestas yra nemandagus.
 - a. Šypsena
 - b. Mirktelėjimas
 - c. Iškištas liežuvis

6. Laikysena gali perteikti galios struktūras, nuostatas ir mandagumo lygį. _____ stovėjimas rankas susidėjus ant klubų gali reikšti galios ar išdidumo demonstravimą, o _____ – pyktį ar metamą iššūkį..

- a. Vokietijoje / Indijoje
- b. Nigerijoje / Pakistane
- c. Amerikoje / Argentinoje

7 užduotis: Tarpkultūrinės komunikacijos principai

Žemiau rasite teiginius apie skirtingus tarpkultūrinės komunikacijos principus. Turite nuspręsti, ar šie teiginiai yra teisingi, ar klaidingi. Jei teiginys yra klaidingas, pagalvokite, kodėl.

1. Su visais žmonėmis galite elgtis oriai ir pagarbiai, galite būti atviri, kalbėti mandagiai ir vengti daryti prielaidas.

Teisinga ar klaidinga?

2. Sumenkinkite kultūrinius skirtumus, lyg jų nepastebėtumėte.

Teisinga ar klaidinga?

3. Sutelkdami dėmesį į panašumus, tokius kaip darbą, šeimą ir laisvalaikio veiklas, galite užmegzti draugystę.

Teisinga ar klaidinga?

4. Susitelkite į supratimą: nepulkite iškart reikšti nepritarimo, klausykitės kitų ir duokite jiems laiko papasakoti savo istorijas savu būdu ir savais žodžiais.

Teisinga ar klaidinga?

8 užduotis: Paprasti efektyvaus tarpkultūrinio bendravimo metodai

Žemiau rasite keturis teiginius. Turite nuspręsti, ar šie teiginiai yra teisingi, ar klaidingi. Jei teiginys yra klaidingas, pagalvokite, kodėl.

- 1. Tarpkultūrinio pokalbio metu jums nereikia apsunkinti vienas kitam situacijos vartojant sudėtingus žodžius. Tiesiog kalbėkite paprastai.**

Teisinga ar klaidinga?

- 2. Puiki mintis yra vartoti slengą (neformalią kalbą; pavyzdžiui, žodį „frenemy“, kuris yra žodžių „friend“ ir „enemy“ junginys), tai visiškai nebus painu.**

Teisinga ar klaidinga?

- 3. Niekada nieko neižeisite naudodami humorą verslo kontekste.**

Teisinga ar klaidinga?

- 4. Aktyvus klausymasis yra labai veiksminga strategija, skirta pagerinti tarpkultūrinę komunikaciją.**

Teisinga ar klaidinga?

Teisingus atsakymus rasite [čia](#).

NUORODA Į 2 SKYRIŲ

Toliau į [2 skyrių](#) „Tėvų vaidmuo socialinėje įtrauktyje ir sanglaudoje“.

Jame rasite šias temas:

1 tema: EKM integracija: reikšmė ir nauda visuomenei

2 tema: Įvairovės privalumai vaikams

3 tema: Išankstinio nusistatymo ir rasizmo poveikis vaikams

4 tema: Iššūkiai, su kuriais susiduria EKM tėvai

5 tema: Mokymasis apie kitas švietimo sistemas

6 tema: Mokyklų veiklos, skirtos tarpkultūriniam ugdymui, rėmimas

PRIEDAS

Vertinimo užduočių atsakymai

1 tema

1 užduotis

1. c) Suvokdami save ir savo tapatybę, galėsite geriau prisitaikyti prie priimančiosios visuomenės ir tapti geresniu žmogumi, tačiau tai priklauso nuo jūsų pasirinkimų, paremtų šiuo savęs suvokimu. Pareiškimas, kad neįmanoma suprasti kitų žmonių, yra perdėtas.
2. b) Savęs suvokimo galima išmokti ir du pagrindiniai jo komponentai yra savivoka ir savigarba.
3. d)
4. d)

2 užduotis

1. Klaidinga. Visuomenės formuojamos daugelio veiksmų (pvz., istorinėmis epochomis, vertybėmis ir bendromis patirtimis), kurie netampa akivaizdūs vien išmokus tos visuomenės kalbą.
2. Teisinga
3. Teisinga
4. Klaidinga. Vertybės ir grupės normos yra paslėpto kultūrinio ledkalnio dalis.
5. Teisinga

3 užduotis

Jei pasirinkote:

4 ar 5 pirmajame teiginyje,

1 ar 2 antrajame ir ketvirtajame teiginiuose,

3 trečiajame teiginyje,

tuomet jūs gerai supratote svarbius veiksnius, formuojančius mūsų asmenybes ir mūsų tam tikrų bruožų reliatyvumą.

4 užduotis

1. b)

2. d)

3. c)

5 užduotis

1. a: 2 ir 4; b: 1 ir 3; c: 5

2. a: 4; b: 1; c: 2

3. a: 2 ir 6; b: 3 ir 5; c: 1 ir 4

6 užduotis

1. a) taip; b) taip; c) ne, tai išankstinis nusistatymas; d) ne, iš tikrųjų miestai yra triukšmingi ir miestai Artimuosiuose Rytuose yra triukšmingesni nei Europoje; e) taip; f) ne, tai yra asmeninis pasirinkimas; g) ne, tai yra asmeninis pasirinkimas

2. a) taip; b) ne, tai gali sustiprinti jūsų kultūrinį identitetą, tačiau greičiausiai tai nepadės jums nugalėti stereotipų; c) taip; d) taip; e) taip; f) ne, tai padės jums padidinti savo kultūrinį savimoneį

[Grįžti į 1 temos užduotis](#)

2 tema

1 užduotis

1. c)
2. d)
3. c)

2 užduotis

Aukštesnį tolerancijos lygį rodantys atsakymai:

1. 1 & 2
2. 4 & 5

Aukštesnį tarpkultūrinio supratingumo lygį rodantys atsakymai:

3. 4 & 5
4. 4 & 5

Atsakymai, rodantys, kad žinote apie subtilius klausimus, susijusius su tolerancija ir tarpkultūriniu supratingumu:

5. 1-3
6. 4 & 5

3 užduotis

Toleranciją ir supratingumą ugdantys būdai:

1, 2, 3, 5, 6 ir 8.

[Grižti į 2 temos užduotis](#)

3 tema

1 užduotis

1. Klaidinga: Kalba ir kultūra yra stipriai susiję.
2. Teisinga
3. Klaidinga: Priešingai – kalba yra transport priemonė, o kultūra yra šviesoforas. Kalba palengvina ir paspartina komunikaciją, o kultūra reguliuoja, kartais skatina arba trukdo bendravimui.
4. Teisinga

2 užduotis

Žemiau esančią ištrauką rasite su pataisytomis klaidomis (žr. žodžius / skyrius, *pažymėtus raudonai*).

Verbalinė komunikacija *padedą* mums išreikšti save ir suprasti kitus. Svarbu, kad jūsų pasakymas būtų *aiškus, nuoseklus ir išsamus*. Bendraujant su žmonėmis iš kitų kultūrų labai *lengva* būti nesuprastu, nes visose kultūrose kalbos mokėjimo įgūdžiai, humoro jausmas, mąstysena yra *skirtingi*. Naudodami šiuos įrankius, *yra sunku* sukurti stiprius tarpasmeninius santykius: sarkazmą, patirčių iš praeities traukimą ir grėsmes. Neverbalinė komunikacija yra *taip pat labai svarbi, o kartais netgi svarbesnė* nei verbalinė komunikacija. Neverbalinė komunikacija apima *balso toną, veido išraiškas, gestus ir*

kūno kalbą. Tyrimai rodo, kad, kai mes reiškiame savo jausmus ir nuostatas, *didelę dalį mūsų žinutės sudaro kūno kalba ir balso tonas*. Neverbalinė raiška, daug dažniau negu verbalinė, yra *netyčinė, spontaniška ar netgi nekontroliuojama*. Todėl daugelis žmonių linkę labiau pasikliauti neverbalinėmis užuominomis, o ne tuo, kas sakoma

3 užduotis

1. c)
2. a)
3. b)

4 užduotis

1. Tai yra plataus konteksto situacijos pavyzdys.
2. Tai yra siauro konteksto situacijos pavyzdys.
3. Tai yra siauro konteksto situacijos pavyzdys.
4. Tai yra plataus ir siauro kontekstų situacijos pavyzdys: nors kiekvienas gali prisijungti prie tėvų susirinkimo ir šie susirinkimai yra atviri, juose gali būti netiesioginių supratimų, pvz. kokios temos gali būti aptariamos arba kas gali, o kas negali būti daroma susirinkimų metu.

5 užduotis

1. Į užduotį orientuotos kultūros požymis
2. Į santykių orientuotos kultūros požymis
3. Į užduotį orientuotos kultūros požymis
4. Į santykių orientuotos kultūros požymis

6 užduotis

1. b) Ganoje
2. c) prisilietimus
3. a) pinigų
4. b) asmeninei erdvei
5. b) Mirktelėjimas
6. c) Amerikoje / Argentinoje

7 užduotis

1. Teisinga
2. Klaidinga: Pripažinkite ir gerbkite kultūrinius skirtumus, o ne menkinkite juos. Pavyzdžiui, galite paklausti apie bet kokius kultūrinius / etninius / rasinius skirtumus; paklausti, ar yra kokių nors kultūrinių / etninių / rasinių dalykų apie jūsų pašnekovą, kuriuos, jų manymu, jums reikėtų žinoti; paklausti, ar jie nori sužinoti apie jūsų kultūrą, kad galėtų geriau suprasti jūsų požiūrį.
3. Teisinga
4. Teisinga

8 užduotis

1. Teisinga
2. Klaidinga: Net labiausiai išsilavinę negimtakaliai anglų kalbos vartotojai neturi tinkamo supratimo apie anglų slengą, idiomą ir posakius. Jie gali suprasti pavienius žodžius, kuriuos pasakėte, bet ne kontekstą ar prasmę. Todėl galite juos supainioti ar net įžeisti.

3. Klaidinga: Daugelis kultūrų labai rimtai vertina verslą ir tiki, kad visada reikia elgtis profesionaliai ir vadovautis protokolu. Todėl jie nesupranta humoro ir anekdotų verslo kontekste. Jei, nepaisant to, nuspręsite naudoti humorą, įsitikinkite, kad jis bus suprantamas ir vertinamas kitoje kultūroje, nieko neįžeis. Atkreipkite dėmesį, kad britų sarkazmas užsienyje paprastai turi neigiamą poveikį.
4. Teisinga

[Grižti į 3 temos užduotis](#)

Užduočių ženkliukų šaltiniai

1. Teorija – informacija

https://www.iconfinder.com/icons/103411/book_information_text_icon

2. Pamąstykite

https://www.iconfinder.com/icons/2588764/idea_research_seo_think_icon

3. Papildomi išoriniai informacijos šaltiniai

https://www.iconfinder.com/icons/1608686/external_link_icon

4. Užduotys apmąstymui

https://www.iconfinder.com/icons/3993860/brain_generator_idea_mind_power_youtube_icon

5. Grupinės užduotys

https://www.iconfinder.com/icons/3790071/activity_community_group_recreation_social_society_icon

6. Savęs vertinimo užduotys

https://www.clipartmax.com/middle/m2i8i8m2i8d3m2i8_512-x-512-do-list-icon-png/

